د افغانستان اسلامي جمهوریت

د لوړو زده کړو وزارت

ننګرهار پوهنتون

اقتصاد پوهنځی

ملي اقتصاد څانګه

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې

(له ۱۳۹۰ کال څخه تر ۱۳۹۸ کال پورې)

Ketabton.com

ترتیب کوونکی: اعجازاحمد «نایاب»

لارښود استاد: پوهنوال محمد زبیر «نورمل»

کال: ۱۳۹۹ هـ.ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيْمِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقریظ

د محترم اعجاز احمد د جمعه ګل زوی مونوګراف چې (د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې) عنوان لاندې لیکلی، د لیسانس دورې لپاره کافي بولم

پوهنوال محمد زبیر «نورمل»

د ننګرهار پوهنتون، اقتصاد پوهنځي استاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننليک

مننه کوم له خپل مور او پلار څخه چې تل يې د ژوند يواځيني هدف په لور تشويق کړی يم

مننه کوم د ننګرهار پوهنتون، اقتصاد پوهنځي له ټولو استادانو څخه چې په څلور کلنه تحصيلي دوره کې يې راسره نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي

او مننه کوم له لارښود استاد، پوهنوال محمد زبير «نورمل» څخه چې د موضوع په ترتيب کې يې راته لازمي لارښووني او همکاري کړې ده

ډالۍ

ګران پلار او مور ته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډيز (Abstract)

دغه څېړنه (د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد يې اغېزې) له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۸) هجري شمسي کال پورې د امريکايي ډالر يه وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې د بدلون څرنګوالی او د افغانۍ په ارزښت کې د ياد بدلون له کبله د افغانستان په اقتصاد باندې وارد شويو تاثيراتو څخه خبري کوي.

له دې څېړنې څخه مو هدف دا دی، څو معلومه کړو چې په تېرو نهه کلونو کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ بدلون څرنګه وه او د افغانستان په اقتصاد يعني د لوی اقتصاد په اساسي اهدافو (انفلاسيون نرخ، اقتصادي وده، د تادياتو بېلانس او استخدام سطحه) باندې يې څه اغېزې درلودې؟

دا يوه کمي څېړنه ده چې د عنوان مربوط راټوله شوې ټوله ډېټا يې دويم لاس او د اعدادو او ارقامو په بڼه راټوله شوې ده، چې د تحليل لپاره يې له مايکرو سافټ ايکسيل پروګرام څخه استفاده شوې، او نتايج يې د چارټ او اعدادو په بڼه راوړل شوي او بيان شوي دي.

د راغونډې شوې ډېټا تر تحليل وروسته دا نتېجه لاسته راځي، چې په وروستۍ لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ نږدې په دوامداره ډول سره کموالی کړی او د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون په ملي اقتصاد باندي خورا تاثير ګذار عامل وه. که څه هم داسي فکر کېږي چې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ټيټوالی به له هر څه وړاندې د هيواد په بازارونو کې د قيمتونو سطحه متاثيره کوي، ولې؛ د ارقامو تحليل دا نتېجه څرګندوي چې تر ټولو مهم او متاثيره کيدونکي فکټورونه صادرات او بيا په ترتيب سره واردات او د وزګارتيا کچه دي، خو په انفلاسيون نرخ او اقتصادي وده باندې يې تاثير په کمه اندازه دی. يا په بل عبارت، د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون څخه تر ټولو زيات متأثره کېدونکی متحويل صادرات او تر ټولو کم متاثيره کېدونکی فکټور اقتصادي وده ده.

د څېړنې کليدي ټکي: افغانۍ (Afghani)، امريکايي ډالر (US Dollar)، د تبادلې نرخ (Exchange Rate)، اقتصادي وده (Economic Growth)، انفلاسيون نرخ (Inflation Rate)، سوداګري (Trade)، استخدام (Employment)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان	مخ
سریزه	۱
پېژندنه (Introduction)	۲
د څېړني ستونزه	۲
د څېړني اهميت	۲
د څېړني موخې	۳
د څېړني پوښتني	۳
د څېړني فرضيې	۴
د څېړني ساحه	۵
تېرو ليکنو ته کتنه	۵
د څېړني خلا	۷
د څېړني مېتودولوژي	۸
۱. د څېړني ډيزاين	۸
۲. د مالوماتو راټولولو مېتود	۸
۳. د مالوماتو تحليل	۹
پايله (Result)	۹
د تبادلې نرخ پېژندنه	۹
۱. تعريف	۹
۲. د تبادلې نرخ ډولونه	۱۰
۱,۲. د تبادلې بدلېدونکی يا ارتجاعي نرخ	۱۰
۲,۲. د تبادلې ثابت نرخ	۱۲
۳,۲. د تبادلې ګډ يا مشترک نرخ	۱۶
د تبادلې نرخ کموالی (Devaluation)	۱۶
ډالرايزېشن (Dollarization)	۱۸
اسعاري اتحاديه (Currency Union)	۲۰
د اسعارو بازار	۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانيو نرخ او د پيسو کړنلاره يا پولي سياست ۲۲
د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی ۲۲
د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې د افغانستان په اقتصاد باندې ۴۱
۱. د تبادلې نرخ تاثير په انفلاسيون نرخ باندې ۴۱
۲. د تبادلې نرخ تاثير په اقتصادي وده باندې ۴۳
۳. د تبادلې نرخ تاثير په خارجي تجارت باندې ۴۵
۱,۳. د تبادلې نرخ تاثير په صادراتو باندې ۴۵
۲,۳. د تبادلې نرخ تاثير په وارداتو باندې ۴۷
۴. د تبادلې نرخ تاثير د وزګارتيا په کچه باندې ۴۸
مناقشه (Discussion) ۵۱
پايله اخيستنه (Conclusion) ۵۴
وړانديزونه (Recommendations) ۵۵
اخځليکونه (References) ۵۶

جدولونه

عنوان **مخ**

د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۰) هـ.ش ۲۲
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۱) هـ.ش ۲۴
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۲) هـ.ش ۲۶
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۳) هـ.ش ۲۹
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۴) هـ.ش ۳۱
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۵) هـ.ش ۳۳
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۶) هـ.ش ۳۵
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۷) هـ.ش ۳۷
د آمريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۸) هـ.ش ۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرافونه

عنوان **مخ**

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۰هـ.ش) ۲۴
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۱هـ.ش) ۲۶
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۲هـ.ش) ۲۸
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۳هـ.ش) ۳۰
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۴هـ.ش) ۳۲
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۵هـ.ش) ۳۵
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۶هـ.ش) ۳۷
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۷هـ.ش) ۳۹
د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ ګال (۱۳۹۸هـ.ش) ۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ډېر د اهمیت وړ دی. ځکه چې افغانستان یو وارداتي هیواد دی او اکثریت د هغه هیوادونو چې افغانستان ورسره تجارتي اړیکي لري، د خپلو توکو په مقابل کې د ډالر غوښتنه کوي. دا چې د افغانستان وارداتي توکې تر ډېره بریده د امریکایي ډالر په مقابل کې راځي، نو په همدې اساس ویلای شو چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ډېر د اهمیت وړ دی او د بدلون په صورت کې یې د هیواد بازارونه په چټکۍ او سخت ډول متأثیره کیږي.

هر هیواد د خارجي اسعارو په مقابل کې د خپلي ملي کرنسي ارزښت داسي ټاکي ترڅو په وسیله یې د هیواد دننه اقتصادي وضع په مثبت ډول متاثیره او د هیواد د اقتصادي اوضاع د سمون په موخه ټاکل شوي اهداف ترلاسه شي. د هیواد دننه د ملي پیسې چلښت او اعتبار د پولي سیاست د تطبیق لپاره یو مهم فکټور دی، چې باید شتون ولري ترڅو د دولت لخوا ټاکل شوې پالیسی په درست شکل سره اهداف ترلاسه کړای شي.

د طالبانو د واک له منځه تګ سره په افغانستان کې د امریکا متحده آیالاتو په مالي او فوځي ملاتړ سره د هیواد دننه نوی نظام رامنځته شو او یاد نظام په هیواد کې د اقتصادي راکړو ورکړو په منظور په نوې بڼي سره افغانۍ چاپ او نشر کړه. که څه هم له همهغه پیل څخه د افغانستان د دولت ټول تادیات په افغانۍ دي، ولي د هیواد داخلي جګړو او د نظامونو یو په بل پسې په پرلپسې ډول ړنګېدل او جوړېدل د دې سبب شوي چې په موجوده نظام هم د خلکو بې باوري زیاته او یاده بې باوري د افغانیو د نه چلښت لامل وګرځي. له (۱۳۹۸) هجري شمسي کال مخکې د هیواد په اکثریت خاوره او آن په پلازمینه کې افغانۍ له پوره اعتبار څخه برخمنه نه وه، خو په کال (۱۳۹۸) هجري شمسي کې د هیواد دننه بازارونو کې د خارجي اسعارو د چلښت په وړاندې د دولت کلک غبرګون وکولای شو چې د هیواد ډېری سیمو کې د افغانۍ چلښت پیل او راکړه ورکړو کې اعتبار پیدا کړي، ولي لا تراوسه هم ډېری لوی معاملات په امریکایي ډالر او پاکستاني کلداري ترسره کیږي.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت خورا د اهمیت وړ دی او لازمه بریښي چې په تېرو څو کلونو کې د هیواد په اقتصادي اوضاع باندي د یادو اسعارو ترمنځ د تبادلې نرخ د بدلون تاثیرات وڅېړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه (Introduction)

د اوسني نړيوالتوب په لړ کې هيوادونه له اقتصادي اړخه يو د بل سره تړلي دي. په همدغه ترڅ کې هيوادونه يو له بل سره سوداګريزې اړيکې لري او خپل توليد شوي توکي او خدمات يو په بل پلوري. دا چې د هيوادونو پولي واحدونه سره توپير لري نو طبعي ده چې د دغه پير او پلور لپاره بايد خپل اسعار سره تبادله کړي، تر څو د هر هيواد په اړونده کرنسۍ د هغوی توکي او خدمات وپيري. بېلا بېل اسعار چې په کوم نرخ يو د بل سره تبادله کيږي د اسعارو د تبادلې د نرخ په نوم يادیږي. په لنډ ډول، د تبادلې نرخ د بهرنيو اسعارو له مخې د يو هيواد د پيسو د قيمت څخه عبارت دی، يا د تبادلې نرخ هغه نرخ دی چې له مخې يې يو پولي واحد د کوم بل پولي واحد سره بدل يا تبادله کيږي.(1)

د يو هيواد د پيسو ارزښت ټيټوالی او لوړوالی دواړه په خپل ځای ګټې او زيانونه لري، په تېرو څو کلونو کې په ځانګړې توګه، له کله چې له افغانستان څخه د امريکايي ځواکونو د وتلو خبر ګرمه شوې، د افغانۍ ارزښت د امريکايي ډالر په وړاندې ورځ تر بلې ښکته والی مومي. د دې لپاره چې معلومه شي، چې د امريکايي ډالر په وړاندې د هيواد د افغانۍ ارزښت دا ښکته والی د هيواد په اقتصاد څه اغېز ښندلی، ما وپتېيله چې په ياده موضوع څېړنه وکړم او بلاخره يوه ټولګه ګټور مالومات د استفادې لپاره راجمع کړم.

د څېړنې ستونزه

دا چې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ورځ تر بلې په چټکۍ سره کموالی کوي، نو لازمه برېښي ترڅو مالومه شي چې د افغانۍ په ارزښت کې ياد بدلون په ملي اقتصاد څه اغېز غورځولی دی؟

د څېړنې اهميت

د پيسو د ارزښت ټيټېدل يا د بهرنيو پولي واحدونو په مقابل کې د ملي پولي واحد د ارزښت راغورځېدل که له يو خوا د دې سبب ګرځي چې په نړيوال بازار کې د داخلي توليداتو قيمت ټيټ شي او د دې په وسيله په ترتيب سره صادرات او داخلي توليد تشويق کيږي. له بل پلوه د پيسو ارزښت د يو لړ زيانونو لکه، د انفلاسيون نرخ لوړېدل او د وارداتو د قيمت په لوړوالي سره د هيواد دننه د خلکو د خريد قدرت کمېدلو سبب هم ګرځي.(2)

---

1) کوټوال، نصير. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

2) Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې د پیسو ارزښت کموالی یو لړ ګټې لري، او د همدې ګټورتوب ترلاسه کولو لپاره اړینه ده چې مناسبه پولي پالیسي جوړه او تطبیق شي ترڅو د خارجي اسعارو په مقابل کې د ملي پولي واحد ارزښت ټیټ او مقصود اهداف ترلاسه شي، ولي دا هم لازمه ده چې د پیسو د ارزښت ثبات په نظر کې ونیول شي. که چیرته د هیواد د پیسو په ارزښت کې کموالی په داسي بڼه وي چې له کبله یې د پیسو په ارزښت کې په لویه اندازه بې ثباتي رامنځته شي، نه یواځې دا چې مطلوب اهداف به ترلاسه نشي، بلکې؛ د پیسو ارزښت ټیټوالي له کبله به زیان هم رامنځته شي.

دا چې افغانستان یو وارداتي هیواد دی او اکثریت وارداتي توکي یې د امریکایي ډالر په مقابل کې واردیږي، واضح خبره ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې بدلون به د هیواد په بازارونو او اقتصاد باندې اغېز اچوي. د څېړنې په پایله کې به په دې وپوهیږو چې له تېرو څو کلونو راهیسې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت راکمیدلو د افغانستان په اقتصاد باندې څه ډول اغېز کړی، او آیا په ریښتیا هم د قیمتونو په سطحه زیات تاثیر ګذار عامل دی؟

د څېړنې موخې

۱. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد د انفلاسیون نرخ سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۲. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد د اقتصادي ودې سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۳. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د افغانستان خارجي تجارت سره یې په اړیکه باندې پوهیدل.

۴. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون او د هیواد دننه د استخدام سطحې سره یې په اړیکې باندې پوهیدل.

د څېړنې پوښتنې

۱. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د انفلاسیون په نرخ څه ډول تاثیر درلود؟

۲. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون په اقتصادي وده باندې څه ډول تاثیر درلود؟

۳. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د هیواد په تجارت څه ډول اغېز درلود؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت بدلون د هیواد دننه د استخدام سطحه باندي څه تاثیر درلود؟

د څېړنې فرضیې

(۱)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې لوړوالی راغلی دی.
H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې ټیټوالی راغلی دی دی.

(۲)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې مثبت تغیر راغلی دی.
H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې منفي تغیر راغلی دی.

(۳)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګري کې مثبت تغیر راغلی.
H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګري کې منفي تغیر راغلی دی.

(۴)

H_0: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی راغلی دی.
H_A: د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې ټیټوالی راغلی دی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې ساحه

دا څېړنه په افغانستان کې د "د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد يې اغېزې" اړوند ده، چې له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۸) هجري شمسي کال اړوند مالومات پکې راټول شوي دي. د تبادلې نرخ اړوند ډېټا له (dab.gov.af, https://finance.yahoo.com, www.saraishahzada.af او www.investing.com) څخه، د سړي سر ناخالص داخلي توليد اړوند ارقام له (www.nasia.gov.af)، د انفلاسيون نرخ اړوند له (www.macrotrends.net) او د بېکارۍ نرخ اړوند ارقام له (www.statista.com) او د صادراتو او وارداتو اړوند ارقام د افغانستان د احصايې مرکزي ادارې لخوا نشر شويو احصايوي سالنامو څخه راخيستل شوي دي.

تېرو ليکنو ته کتنه

دلته موږ له دې څخه يادونه کوو چې د تبادلې نرخ په ملي اقتصاد باندې څه ډول اغېز ښندي. د تبادلې نرخ د هغه کاروبارونو لپاره مهم دی چې نړيوال تجارت ترسره کوي، نورو هيوادونو ته اموال صادروي او يا هم له نورو هيوادونو څخه اموال واردوي. که د بهرنيو اسعارو په وړاندې د يو هيواد د پيسو ارزښت لوړ شي، نو دې سره په نړيوال بازار کې د صادرونکو کاروبارونو توکي په لوړه بيه تماميږي، تقاضا به ورته کمه او بلاخره په تجارت کې کموالی راځي، خو که ياد حالت د واردونکو کاروبارونو په وړاندې وګورو، نو ويلای شو چې د بهرنيو اسعارو په وړاندې د يو هيواد د پيسو د ارزښت لوړوالي سره به د وارداتي توکو قيمت ټيټ او په داخل کې به ښه بازار پيدا کړي.

نه يواځې تجارت، بلکې؛ د لوی اقتصاد نور اساسي فکتورونه (د انفلاسيون نرخ، د تادياتو بيلانس، اقتصادي وده او د بېکارۍ کچه) هم د تبادلې نرخ د بدلون سره متأثيره کيږي. د موضوع د لا وضاحت لپاره د موضوع په هکله له لاندې تيرو ليکنو څخه يادونه کوو:

اې سي اريز او مليندرېټوز په کال (۱۹۹۶) ميلادي، مې کې د (د تبادلې نرخ اغېز انفلاسيون په نرخ) عنوان لاندې څېړنه کړې، چې ياده څېړنه دا ښيي چې د تبادلې نرخ بدلون د انفلاسيون نرخ د بدلون يو عامل دی.[3]

3) Arize, A., & Malindretos, J. (1996). Effects of Exchange Rate Variability on Inflation Variability. *Applied Economics Letters*, 6.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاول کنوي، آرون ډریو، بین هانټ او السډیر سکاټ په کال (۱۹۹۸) میلادي، می کې د (د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون نرخ په هغه هیوادونو کې چې د کمي اقتصادي آزادي لرونکي دي) عنوان لاندي څېړنه کړې، چې یاده څېړنه ښیي، چې د تبادلې نرخ بدلون په انفلاسیون نرخ باندي زیات تاثیرگذار عامل دی.[4]

نصیر «کوټوال» په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی لیکي، چې د پیسو ارزښت او انفلاسیون نرخ ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري.[5]

ډاني راډریک په کال (۲۰۰۴) میلادي کې د (حقیقي تبادلې نرخ او اقتصادي وده) تر نوم لاندي څېړنه کړې وه، د دوی څېړنه دا ښیي چې د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي.[6]

جان ایف کنیډي په کال (۲۰۰۷) میلادي، جولای کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي وده) عنوان لاندي څېړنه کړې وه. د دوی څېړنه دا ښیي چې د بهرنیو اسعارو په وړاندې د ملي پیسو د ارزښت کموالی د هیوادونو اقتصادي وده، په ځانگړې توگه په پرمختیایي هیوادونو کې تحریکوي.[7]

مارټین ریپټي، پیټر سکاټ او ارسلن رزمي په کال (۲۰۱۱) میلادي، مارچ کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي ودې) تر عنوان لاندي څېړنه کړې، چې د دوی د څېړنې نتیجه هم دا ښیي، چې د تبادلې نرخ د کموالي (Devaluation) او اقتصادي ودې ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري.[8]

نصیر کوټوال په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی، لیکي: د بهرنیو اسعارو په وړاندې د پیسو د ارزښت لوړوالی د صادراتو د کموالي او وارداتو د زیاتوالي سبب گرځي.[9]

کایلي وانگ او کریستوفر بي بېرټ په کال (۱۹۸۹-۱۹۹۸) میلادي پورې (د صادراتو په حجم باندي د تبادلې نرخ د بدولون د تاثیراتو سنجش) عنوان لاندي څېړنه کړې وه، چې د دوی څېړنه دا ښیي

---

4) Conway, P., Drew, A., Hunt, B., & Scott, A. (1998). Exchange Rate Effects and Inflation Targeting in a Small Open Economy. *Reserve Bank of New Zealand Discussion Paper*, 20.

5) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

6) Rodrik, D. (2004). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *Brookings Papers on Economic Activity*, 76.

7) F. Kennedy, J. (2007). The Real Exchange Rate and Economic Growth. 37.

8) Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *International Review of Applied Economics*, 19.

9) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې، د وارداتي هیوادونو صنعتي تولیدات او منتظره د تبادلې نرخ بدلون په ګډه سره د تجارت حجم متاثیره کوي.[10]

جینګوا زي، هینري ډبلیو کینوکن او اویسټاین میرلنډ په کال (۲۰۰۳) میلادي، اپریل کې (د تبادلې نرخ تاثیرات د سمن (Salmon) ماهي د صارداتو په قیمت) عنوان لاندې څېړنه کړې وه، چې د دوی څېړنه دا ښیي چې د تبادلې نرخ بدلون د تجارت په حجم باندې تاثیر ګذاره دی.[11]

روبرټو فرینکیل او لېنس ټایلر په کال (۲۰۰۶) میلادي، فبروري کې د (حقیقي تبادلې نرخ، پولي سیاست او استخدام) په نوم څېړنه ترسره کړې، چې د نوموړې څېړنې څخه څرګندېږي چې د تبادلې نرخ د استخدام سره مستقیمه رابطه لري.[12]

ډېمیر او فیراټ په کال (۲۰۱۰) میلادي کې د (د تبادلې نرخ بدلون او د استخدام سطحې لوړوالی په پرمختیايي هیوادونو کې) عنوان لاندې څېړنه ترسره کړې. دوی په خپله څېړنه کې لیکي چې، د تبادلې نرخ لوړوالي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی رامنځته کیږي.[13]

۳,۲ د څېړنې خلا

پورته مو لدې څخه یادونه وکړه چې د تبادلې نرخ څه دی او په ملي اقتصاد باندې څه ډول اغېز لري؟؟ چې د نوموړي بحث څخه دا جوته شوه چې د تبادلې نرخ د لوی اقتصاد اساسي اهداف (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، د استخدام سطحه او د تادیاتو بیلانس) تر تاثیر لاندې راولي.

په مختلیفو هیوادونو کې د دې اړوند څېړنې ترسره شوې دي، چې د یو هیواد د پیسو ارزښت بدلون سره د هیواد په اقتصاد باندې څه تاثیرات لوېږي، ولې دلته به مونږ د "د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې" تر عنوان لاندې څېړنه کې په دې باندې خبرې وکړو چې په تېرو نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې بدلون څرنګه وه او د افغانستان په اقتصاد (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او وزګارتیا سطحه) باندې یې څه اغېزې درلودې؟

---

10) Wang, K.-L., & B.Barrett, C. (1998). Estimating the Effects of Exchange Rate Volatility on Export Volumes. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 31.

11) Xie, J., W. Kinnucan, H., & Myrland, O. (2003). The Effects of Exchange Rate on Export Prices of Farmed Salmon. *Marine Resource Economics*, 439.

12) Frenkel, R., & Taylor, L. (2006). Real Exchange Rate, Monetary Policy and Employment. *DESA*, 13.

13) Firat, D. (2010). Exchange Rate Volatility and Employment Growth in Developing Countries. *MPRA*, 47.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې مېتودولوژي

۱. د څېړنې ډیزاین

عموما مونږ څېړنه او د څېړنې ډیزاین په کمي او کیفي سره ویشو، ولي د څېړنې ډولونه او ډیزاینونه په مختلیف ډول کټاګوري کیږي. دا یوه کمي څېړنه ده، چې مالومات پکې د اعدادو او ارقامو په بڼه راټول شوي دي. د ماهیت له مخې خالصه یا نګه او هدف ته په کتو تشریحي څېړنه ده، ځکه چې د موضوع اړوند مالومات له مخکې څخه په بېلا بېلو سرچینو کې موجود او مونږ له دې عنوان لاندې راغونډ کړي دي.

دا چې زمونږ موضوع د تبادلې نرخ مربوط ده او د تبادلې نرخ او د هغه د بدلون له کبله اغېزمن کیدونکي فکټورونه ټول د اعدادو او اراقامو په بڼه ښودل کیږي، نو په همدې اساس مونږ د څېړنې ډیزاین کمي وټاکل، چې اړیکي ته په کتو بیا طولي څېړنیز ډیزاین (Longitudinal Quantitative Research Design) دی، یعني د څو کلونو اعداد او ارقام پکې را غونډ شوي او د ډېټا رحجان پکې تحلیل شوی دی. پلټنې ته په کتو سره غیري تجربوي څېړنیز ډیزاین او وخت ته په کتو سره (Retrospective Quantitative Research Design) دی، ځکه چې د تېر وخت اړوند مالومات پکې را اخیستل شوي دي.

۲. د مالوماتو د راټولولو مېتود

په ټوله کې مونږ دوه ډوله (لومړی لاس او دویم لاس) مالومات لرو. دا چې پدې څېړنه کې د وخت په وخت مالوماتو رحجان معلوم شوی، نو د داسې یو څېړنیز ډیزاین په لرلو سره مونږ له لومړي لاس ډېټا څخه هغه وخت استفاده کولای شو کله چې وخت ته په کتو سره زمونږ د موضوع څېړنیز ډیزاین (Prospective) وي، یعني د راټلونکي په اړه مالومات په کې راغونډیږي، ولي دا چې وخت ته په کتو سره د دې موضوع څېړنیز ډیزاین (Retrospective) دی، یعني د تېر وخت په هکله مالومات پکې راټولیږي، نو پدې صورت کې چې اړیکي ته په کتو سره زمونږ د څېړنې ډیزاین طولي (Longitudinal) او وخت ته په کتو سره (Retrospective) وي مونږ باید له دویم لاس ډېټا څخه استفاده وکړو.[14]

پدې څېړنه کې مونږ له دویم لاس نشر شویو مالوماتو څخه استفاده کړې، چې له (dab.gov.af, https://finance.yahoo.com ,www.saraishahzada.af، www.investing.com،

---

14) Kumar, Ranjit. (2011). Research Methodology. New Delhi: SAGE Publications Ltd.

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.nasia.gov.af، www.macrotrends.net، www.statista.com او د افغانستان د احصایې مرکزي اداري لخوا نشر شویو احصایوي سالنامو څخه راخیستل شوي دي.

۳. د مالوماتو تحلیل

د مالوماتو د تحلیل لپاره مختلیف سافټویرونه او فارمولونه شتون لري، چې له جملې څخه یې یو هم مایکروسافټ ایکسیل دی، چې په مرسته یې احصایوي تحلیل ترسره کولای شو. د تبادلې نرخ اړوند ډېټا د مقایسې او څرنګوالي سنجش لپاره د ایکسیل مختلیف فارمولونه (Functions) او چارټونه استفاده شوي او همدارنګه د متحویلونو ترمنځ د اړیکې په څرنګوالي پوهیدلو لپاره هم ایکسیل استفاده شوی دی.

پایله (Result)

د تبادلې نرخ پېژندنه

پول یا پیسې د اقتصادي سیستم او جریان یوه مهمه برخه ده، داسې چې د ټولو اقتصادي فعالیتونو، کالیو یا توکو او چوپړونو ارزښت د پیسې په وسیله ټاکل کیږي. که مو پیسه درنه او با ارزښته وي نو په ټوله کې به د پیر غښتلې ځواک ولرو او د نورو توکي او خدمات به ارزانه رانیسو.[15] د هیوادونو تر مینځ د پیسو یا اسعارو واحدونه بېلا بېل دي، یعنې ټول هیوادونه خپل خپل پولي واحدونه لري. د اوسني نړیوالتوب په لړ کې هیوادونه له اقتصادي اړخه یو د بل سره تړلي دي، په همدغه ترڅ کې هیوادونه یو له بل سره سوداګریزې اړیکې لري او خپل تولید شوي توکي او خدمات یو په بل پلوري. دا چې د هیوادونو پولي واحدونه سره توپیر لري نو طبعي ده چې د دغه پیر او پلور لپاره باید خپل اسعار سره تبادله کړي، تر څو د هر هیواد په اړونده کرنسۍ د هغوی توکي او خدمات وپیري.

۱. تعریف

بېلا بېل اسعار چې په کوم نرخ یو د بل سره تبادله کیږي د اسعارو د تبادلې د نرخ په نوم یادیږي. په لنډ ډول، د تبادلې نرخ د بهرنیو اسعارو له مخې د یو هیواد د پیسو د قیمت څخه عبارت دی، یا د تبادلې نرخ هغه نرخ دی چې له مخې یې یو پولي واحد د کوم بل پولي واحد سره بدل یا تبادله کیږي.[16] د بیلګې په ډول د یو ډالر قیمت (۷۴) افغانۍ دی نو د افغانیو سره د یو ډالر د تبادلې نرخ (۷۴) افغانۍ

15) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
16) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او که د یوې افغانۍ د تبادلې نرخ په ډالرو سره پیدا کوو نو یو ډالر په (۷۴) افغانیو ویشو چې په دې صورت کې به د ډالرو له مخې د یوې افغانۍ قیمت یا د تبادلې نرخ (۰,۰۱۳۵۱۳۵) وي.

۲. د تبادلې نرخ ډولونه

دولتونه د نورو هیوادونو په مقابل کې د خپلو اسعارو د تبادلې لپاره د تبادلې د نرخ د لاندې ډولونو څخه استفاده کوي.[17]

۱,۲. د تبادلې بدلیدونکی یا ارتجاعي نرخ

د تبادلې بدلیدونکی نرخ په دې مانا چې د نورو کرنسیو په مقابل کې د ملي کرنسۍ د تبادلې د نرخ ټاکل د بهرنیو اسعارو بازار ته پریښودل کیږي تر څو هلته د عرضې او تقاضا د قواوو د برخورد په پایله کې نوموړی نرخ وټاکل شي.[18] دلته دولتونه د خپلو اسعارو د تبادلې د نرخ د بدلون او یا په هغه کې د تغیر راوستلو سره کومه دلچسپي نه لري او د بازار له لوري ټاکل شوی نرخ د خپل ځان او د نړیوال تجارت په خیر او ګټه ګڼي او په کومو حالاتو کې چې دغه چاره د یو هیواد په ګټه نه وي او یا په بهرنۍ سوداګرۍ کې د نا انډولۍ لامل کیږي نو بیا نوموړي هیوادونه د ګمرکي تعرفو، سهیمو او د نورو پالیسیو په عملي کولو سره دغه ستونزه حلوي. د تبادلې د ارتجاعي یا بدلیدونکي نرخ د حمایت په اړه د علماوو نظریات په لاندې ډول دي:[19]

- د تبادلې د ارتجاعي نرخ پلویان وائي چې دغه ډول نرخ یو هیواد د دې جوګه ګرځوي ترڅود یوې خپلواکه اقتصادي پالیسي څخه استفاده وکړي. په دې صورت کې د یو هیواد پولي پالیسي د تبادلې د مشخص نرخ پورې نه ده تړل شوې، ځکه که د تبادلې لپاره د دولت له خوا یو مشخص نرخ ټاکل کیده نو د خپلو پیسو د ارزښت د لوړوالي لپاره به یې د تبادلې نرخ په خپله تغیراوه او په دې سره به هیواد په بحران کې ډوب شوی وو او هم به بې روزګاري زیاته شوې وه، ځکه د پیسو د ارزښت په لوړوالي سره به زمونږ اجناس د خارجي هیوادونو لپاره په لوړه بیه تمامیدل نو په نتیجه کې به یې زمونږ صادرات کمیدل او د هیواد په داخل کې به د تولیداتو د عدم تشویق سبب ګرځیده او بالاخره به تولیدي فعالیتونه په ټپه ولاړ وو چې په نتیجه کې به یې بې روزګاري هم زیاته شوې وه.
- د تبادلې نرخ د تادیاتو په بیلانس باندې د یو تعادلي فکتور په حیث تاثیرکوي نو په دې خاطر باید آزاد پریښودل شي.

17) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.
18) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
19) http://millifikar.blogspot.com/2019/06/1-fixed-exchange-rate-vs-flexible.html?m=1

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که د تبادلي نرخ په ټينګه سره ثابت وساتل شي نو د يو هيواد داخلي اقتصادي سيستم ته به د خارج څخه د انفلاسيون او ډيفلاسيون خطرات متوجه شي؛ اما، د تبادلي په نرخ کې تغيرات او نوسانات د انفلاسيون او ډيفلاسيون د مداخلې مخنيوی کوي.
- ځيني وخت دا سوال هم پيداکيږي چې د عرضې او تقاضا فورمول د اقتصاد په هره ساحه کې په ښه ډول سره کارکوي نو د تبادلي په نرخ کې يې ولې ونه کړي. په دې اساس به دا ښه وي چې د تبادلي نرخ آزاد پريښودل شي ترڅو د عرضې او تقاضا په اساس وټاکل شي.
- د تبادلي په نرخ کې نوسانات په نړيوال تجارت کې هيڅ ډول زيان نه رامينځته کوي، ځکه چې صادرونکي او واردونکي دواړه هيوادونه د دې قابل دي چې د خپلې پوهې او ځيرکتيا په اساس په راتلونکي کې د تبادلې په نرخونوکې نوسانات پيش بيني کړي او د هغې د خطراتو څخه د مخنيوي په خاطر په راتلونکي نرخ (Forward Rate) سره معاملات تر سره کړي، البته ثابت نرخونه په نړيوال تجارت کې سوداګرو ته دغه سهولت نه تهيه کوي.

د تبادلي بدليدونکی نرخ يو شمېر ګټې او زيانونه لري چې په لاندې ډول، په ترتيب سره لومړی له ګټو او بيا زيانونو څخه يادونه کوو:[20]

- د بهرنيو اسعارو ذخيرې ته د اړتيا نشتون: د پولي نظام تنظيموونکي چارواکي د خپلو پيسو د نرخ د ثابت ساتلو لپاره د بهرنيو اسعارو زيرمو ته اړتيا نه لري. که چيرته په هيواد کې ثابت د تبادلي نرخ رايج وي، نو هيواد د تبادلي نرخ د ثبات لپاره د بهرنيو اسعارو زيرمو ساتلو ته اړتيا پيدا کوي ترڅو د ملي پيسو د ارزښت د کموالي په صورت کې د اسعارو په بازار کې ملي پيسې ورباندې وپيري او له دې طريقه د ملي پيسو ارزښت تر مطلوبې سطحې لوړ کړي.
- د پولي نظام تنظيمونکو چارواکو د اختيار زياتوالی: د پولي نظام تنظيمونکي چارواکي په اړونده چارو کې خپلواک دي چې څه ډول د پيسو د تنظيم پاليسي ګانې جوړې او عملي کړي.
- آزاد نړيوال تجارت: د تبادلې د نرخ نوموړی سيستم بهرنۍ آزادې سوداګرۍ ته لار هواروي او د همدغه سيستم له لارې په بازار کې د يوې کرنسۍ کمبود او يا هم ډيروالی د بازار د قوانينو له مخې په خپلسرې ډول له مينځه ځي او نوموړې ستونزه حل کيږي.

د پورته يادو شوو ګټو تر څنګ د تبادلې نوموړی سيستم ځيني زيانونه هم لري، چې په لاندې توګه ورڅخه يادونه کوو.

20) https://rohi.af/news/38465

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د تبادلې بدلیدونکي یا متغیر نرخ د کرنسۍ د نرخ د غورځیدلو او لوړیدلو له امله د سوداګرو او کاروباریانو راتلونکي ګټه له ګواښ سره مخامخ کوي. دغه چاره سوداګر زړه ماتی کوي، له کاروبار او بهرنۍ سوداګرۍ لاس اخلي او له امله یې د بهرنۍ سوداګرۍ حجم کمیږي. کله چې د کرنسۍ د تبادلې په نرخ کې نوسانات زیات وي، نو دغه کار هغه صنعتونه هم زیانمنوي چې نورو هیوادونو ته خپل تولیدات صادروي. ولي، د ملي پیسو د ارزښت لوړوالی په دې مانا ده چې په نړیوال بازار کې د مطلوب هیواد د تولیداتو ارزښت لوړیږي، او د اجناسو د قیمت په لوړوالي سره به همدې تولیداتو ته تقاضا کمه شي، نو په نتیجه کې به د صادراتو له طریقه تصدیو ته لږ عاید راځي. ولي، چې د محصولاتو د قیمت د لوړوالي له کبله به یې په نړیوال بازار کې محصولات کم اخیستل کیږي او دې سره به د تصدۍ ګټې زیانمنې شي.

د بیلګې په توګه، په دې وروستیو کې د ډالر او ځینو نورو خارجي اسعارو په مقابل کې په بیساري ډول د افغانۍ نرخ را پرېوتی. مرکزي بانک چې د افغانۍ د ثبات لپاره کومې لارې چارې په کار اچوي د بهرنیو اسعارو په ځانګړي ډول د ډالر په مقابل کې د افغانۍ په ثبات کې اغیزمنې نه دي ثابتې شوې. مرکزي بانک د اسعارو د تبادلې بازار له لارې بازار ته ډالر وړاندې کوي او په وسیله یې د بازار څخه افغانۍ رانیسي، دا چاره د ډیرې لنډې مودې لپاره د ډالر په مقابل کې د افغانۍ راښکته کیدونکی ارزښت ثابت ساتي خو وروسته بیا چې کله مرکزي بانک هره ورځ بازار ته ډالر پمپ نه کړي د افغانۍ ارزښت په چټکۍ سره رالویږي. دلته ستونزه په دې کې ده چې د مرکزي بانک له لورې د اسعارو بازار ته پمپ شوي ډالر په ډیرې تیزۍ سره له دوران څخه وځي، ځکه دلته ټول وګړي د راتلونکو زیانونو له امله چې د افغانۍ د ارزښت د رالویدو له امله یې محسوسوي خپلې شته افغانۍ ډالرو ته بدلوي، نوموړې ډالر بیا بیرته په اقتصادي دوران کې نه اچول کیږي او د وګړو له لوري بهر ته لیږدول کیږي.(21)

۲،۲. د تبادلې ثابت نرخ

د تبادلې ثابت نرخ په دې مانا چې د خارجي اسعارو سره د کورنیو پیسو د تبادلې لپاره یو ثابت نرخ ټاکل کیږي.(22) د بیلګې په ډول د افغانیو سره د یو ډالر د تبادلې نرخ د (۵۲ او ۵۶) افغانیو تر مینځ ټاکل کیږي. کله چې د افغانیو او ډالرو د تبادلې نرخ د دغه ټاکل شوي حدودو څخه کم او یا زیاتیږي

21) https://rohi.af/news/38465
22) USI Publications. (2012). Macro Economics. New Delhi: USI Publications.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو چارواکي د بیلابیلو لارو څخه د دغه کار مخنیوی کوي او د تبادلې نرخ بیرته خپل اصلي حالت ته راولي.

د تبادلې د ارتجاعي نرخ په اړه چې کوم نقاط پورته ذکر شول هغه د تبادلې ارتجاعي نرخ ته قوت وربښي، اما د لاندې وجوهاتو پر بنسټ د تبادلې ارتجاعي نرخ تقریباً تر زیاته حده ناکټور او د تبادلې ثابت نرخ ګټور ګڼل شوی دی.(23)

- څرنګه چې د تبادلې د نرخ نوسانات په وارداتو او صادراتو باندې تاثیر غورځوي، نودغه ډول نرخونه چې همیشه د تغیراتوسره مخامخ وي د یو هیواد د داخلي ثبات او استقامت لپاره ګواښ ګرځي او دا به د دې سبب شي چې د وارداتي صنایعو ترمنځ به په دوامداره ډول سره ملي منابع له یو څخه بل ته انتقال مومي چې دغه ډول کړنه به نه یوازې دا چې داخلي اقتصادي وضعه بې ثباته کړي بلکې دغه منابع به هم ورسره ضایع شي.
- د ثابت نرخ پلویان په دې عقیده دي چې د تبادلې په نرخ کې نوسانات نړیوال تجارت له خطر سره مخامخ کوي او په صادرونکو او واردونکو سوداګرو کې د عدم اطمینان او شک روحیه پیداکوي. په داسې حال کې چې د ثابت نرخ په صورت کې صادرونکي او واردونکي دواړه بنه پراعتماده وي، دا ځکه چې دوي په دې عقیده لري چې د تبادلې موجوده نرخ به په راتلونکي کې هم په خپل حال پاتې کیږي.
- د تبادلې د ارتجاعي نرخ په موجودیت کې په خارجي اسعاروکې اکثره وختونه په پیشکي ډول سره معاملات تر سره کیږي کوم چې په خپله د تبادلې په نرخ کې ثبات له منځه وړي، نو په دې اساس که سوداګر په دې باندې پوه شي چې د تبادلې په نرخ کې کموالي رامنځته کیدونکي دی نو دوي خپله پانګه او سرمایه نورو هیوادونو ته انتقالوي. همدارنګه د ارتجاعي نرخونو په صورت کې زیاتره خلک د احتکار څخه استفاده کوي چې دا هم په مارکیټ کې ځینې وخت د اسعارو د زیاتوالي او په ځینې وخت کې د اسعارو د کموالي سبب ګرځي. د ثابت نرخ په صورت کې دغه ډول ستونزې نه رامنځته کیږي.
- د ارتجاعي نرخونو موجودیت په پراخه پیمانه د ګټې او هم د تاوان سبب ګرځي. سوداګر د تبادلې په نرخونو کې د ناڅاپي تغیراتو څخه د ګټې اخیستنې په منظور باید له ځان سره په نغده ډول ډیرې پیسې ولري تر څو اسعار پرې خریداري کړي، چې په دې صورت کې به د سوداګرو سره په نغده ډول زیاتې پیسې موجودې وي او په نتیجه کې به یې د پورونو په ورکړه کې کموالي (Contraction of Credit)، د سود په نرخ کې زیاتوالي او د استخدام په کچه کې به

23) http://millifikar.blogspot.com/2019/06/1-fixed-exchange-rate-vs-flexible.html?m=1

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم کموالي رامنځته شي. د ثابت نرخ په موجوديت کې د دغه ډول ستونزو مخنيوی کيدلای شي.

- د تبادلې په نرخ کې ارتجاعيت او نوسانات په يو هيواد کې د نورو هيوادونو د پانګه اچوونکو له خوا د اوږد مهاله پانګه اچونې د عدم تشويق سبب ګرځي، ځکه چې هر هغه عامل چې په داخلي اقتصاد باندې تاثير ګذاره وي او د رکود حالت ته يې بيايي د پانګه اچوونکو د عدم تشويق سبب ګرځي، پداسې حال کې چې د تبادلې ثابت نرخ د خارجيانو له خوا د اوږد مهاله پانګه اچونې د تشويق سبب ګرځي.

د تبادلې ثابت نرخ هم يو لړ ګټې او زيانونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو:[24]

- د انفلاسيون مخنيوی: ښکاره خبره ده چې انفلاسيون د پيسو د تبادلې د نرخ د بې ثباتۍ سره نېغه اړيکه لري، نو کله چې د کرنسۍ لپاره د تبادلې ثابت نرخ وټاکل شي په پايله کې يې د انفلاسيون يا د پيسو د پړسوب مخه نيول کيږي. له دې پرته د تبادلې د بدليدونکي نرخ په حالت کې ممکن ډيرې وختونه د اسعارو د تبادلې نرخ د ټاکل شوي حد څخه ښکته شي چې دا چاره د پيسو پړسوب ته هم لاره هواروي.
- اطمينان او د پانګونې زياتوالی: د تبادلې ثابت نرخ د اسعارو اړوند د سوداګرو او نورو وګړو د راتلونکي احتمالي زيانونو په هکله ويره له مينځه وړي چې په دې صورت کې هغوی په بهرنيو تادياتو کې له کومې ويرې پرته په ډاډه زړه خپل هر ډول کاروبار پر مخ وړلای شي ځکه هغوی د خپلې کورنۍ کرنسۍ د تبادلې د نرخ د ثابتوالي له امله ډاډه او مطمين وي، اوله بله اړخه دغه چاره د نړيوالي سوداګرۍ په پرمختګ کې هم اغيزمنه ثابتيږي. د تبادلې ثابت نرخ د راتلونکي ډاډمنتيا له امله په يو هيواد کې د پانګونې د زياتوالي سره هم مرسته کوي، کاروباريان د همدغه ډاډ پر بنسټ په يو هيواد کې پانګونه کوي، دغه پانګونې د کورنۍ اړتيا تر څنګ د صادراتو په موخه هم توکي توليدوي، اوس که چيرته د تبادلې نرخ ثابت نه وي او د بيلګې په ډول د کورنۍ کرنسۍ ارزښت د بهرنيو اسعارو په وړاندې لوړ شي نو په دې صورت کې به د يو هيواد صادراتي توکي د نورو هيوادونو د وګړو لپاره ګران تماميږي او د نړيوال بازار په سيالۍ کې به وروسته پاتې کيږي.

د پورتنيو ګټو سربيره د تبادلې ثابت نرخ هم يو لړ زيانونه لري چې عبارت دي له[25]

24) http://rohi.af/news/38465
25) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د تبادلې د ناسم نرخ ټاکل: که د تبادلې لپاره ثابت نرخ په پوره پاملرنې سره و نه ټاکل شي نو دا کار ډېرې ستونزې زیږوي. د بیلګې په ډول، کله چې د تبادلې نرخ ډېر زیات لوړ وي نو دا چاره د صادراتو د قیمت د زیاتوالي له لارې یو هیواد ته زیان رسوي، دا چاره په خپل وار سره د یو هیواد د اقتصادي ودې او پرمختګ بهیر له ځنډ او خنډ سره مخ کوي ځکه صادرات هم د مجموعي تقاضا د یوې برخې په توګه په اقتصادي پرمختګ کې لوی رول لري.
- د نرخ د ثابت ساتلو ستونزه: په مناسبه کچه د تبادلې د نرخ ساتل څه نا څه ستونزمن کار دی. کله چې په بازار کې د تبادلې نرخ د ټاکلي حد څخه ښکته کیږي نو دولت مجبور دی چې په بازار کې مداخله وکړي او د تبادلې نرخ بیرته مطلوب حالت ته لوړ کړي. په دې موخه لکه زمونږ د هیواد په څیر ډیری هیوادونه د بهرنیو اسعارو زیرمې بازار ته عرضه کوي او په بدل کې یې خپله کورنۍ کرنسي رانیسي. دا چاره د بهرنیو اسعارو د زیرمو د کموالي له امله لا ډیرې ستونزې رامینځته کوي.

د پورتني بحث څخه دا خبره په ډاګه شوه چې نه ثابت نرخونه او نه هم ارتجاعي نرخونه مونږ د هدف په لوري رهنمایي کوي، او داسې هم نه شي کیدلای چې د تبادلې یو نرخ په دوامداره ډول سره باقي پاتې شي. که له یوې خوا څخه د تادیاتو په بیلانس کې د (Debit او Credit) اړخونو تر منځ د موجود توپیر د له منځه وړلو لپاره د تبادلې د نرخ تغیرول یو مناسب کار نه دی نو له بلې خوا د هیواد په داخل او یا خارج کې په نورو عواملو کې د سترو تغیراتو په موجودیت کې ثابت نرخ ساتل هم ګټه نه لري.[26]

په دغسې حالاتوکې عمومي ګټه په دې کې ده چې په ځینو وختونو کې د حالاتو او شرایطو مطابق د اسعارو په ارزښت کې یو څه تغیر رامنځته شي تر څو په مختلفو هیوادونو کې د اسعارو په نرخونو کې او هم د قیمتونو په سطحه کې د امکان ترحده د عدم تعادل مخنیوې وشي. همدغه وجه ده چې د نړیوال وجهي صندوق (International Monetary Fund) له خوا ټولو هیوادونو ته تر یوې ټاکلې اندازې پورې د اسعارو په ارزښت کې د تغیراتو اجازه ورکړل شوې ده.

داچې ثابت نرخونه امکان پذیره (Feasible) نه دي او ارتجاعي نرخونه په زیاتو هیوادونوکې د منلو وړ نه دي، نو نړۍ د داسې یو سیستم په لور روانه ده په کوم کې چې به د تبادلې نرخ تر یوې ټاکلې اندازې پورې نوسان کوي. مثلاً په کال کې یو یا دوه فیصده چې په یوه لسیزه کې لس یا شل فیصد ته رسیږي.

26) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳،۲. د تبادلې ګډ یا مشترک نرخ

د تبادلې دا ډول نرخ د ثابت او بدلیدونکې نرخ ګډوله ده چې د تبادلې کنټرول شوی نرخ هم ورته وایي. د نوموړې نرخ له مخې د اسعارو د تبادلې نرخ د عرضې او تقاضا له مخې ازاد پرېښودل کیږي خو د اړتیا پر مهال یکې د دولت له لوري مداخله کیږي او د کورنۍ کرنسۍ د تبادلې نرخ د بازار د عملیاتو له لارې مطلوبې کچې ته راوړل کیږي. نن سبا د نړۍ ډېری هیوادونه په خپلو اقتصادي پالیسیو کې د تبادلې د همدغه نرخ څخه کار اخلي ځکه د هغوی په آند تر ډېره بریده د بازار ځواکونو ته د اقتصادي چارو پرېښودل د یوې ټولنې په ګټه وي خو کله چې دا چاره د یوې ټولنې په زیان تمامیږي او د تبادلې نرخ ډېر لوړ او یا هم ډېر زیات ټیټیږي نو بیا چارواکي د نوموړې کار د مخنیوي په موخه د تبادلې د نرخ د کابو کولو لپاره بېلابېل ګامونه اخلي.[27]

اقتصاد پوهانو د تبادلې د نرخ د دغه ټولو ډولونو ښېګڼې او زیانونه په ګوته کړي دي. د تبادلې ثابت نرخ د اسعارو اړوند د سوداګرو او نورو وګړو د راتلونکې احتمالي زیانونو په هکله ویره له مینځه وړي چې په دې صورت کې هغوی په بهرنیو تادیاتو کې له کومې ویرې پرته په ډاډه زړه خپل هر ډول کاروبار پر مخ وړلای شي او له بله اړخه دغه چاره د نړیوالې سوداګرۍ په پرمختګ کې هم اغیزمنه ثابتیږي. د تبادلې پر ثابت نرخ د ځینو نیوکه دا ده چې نوموړی سیستم زوړ او پخوانی دی چې له امله یې شاید د یو هیواد د کرنسۍ ارزښت له خپل اصلي ارزښت او یا له هغه ارزښت څخه چې په ازاد بازار کې ورته ټاکل کیږي کم او یا هم زیات وټاکل شي، چې په دې صورت کې د یو هیواد په اقتصاد او د تادیاتو په بیلانس کې نا انډولي رامینځته کیږي او دغه نا انډولي بیا د یوې ټولنې په خیر او ګټه نه وي.

د تبادلې نرخ کموالی (Devaluation)

اوریدلي به مو وي چې ځینې هیوادونه په لوی لاس د خارجي اسعارو په مقابل کې د خپلو پیسو ارزښت را ښکته کوي؛ دغې چارې ته چې دولتونه په شعوري توګه او د ځانګړو پولي پالیسیو په وسیله په یو ثابت نرخ سره د نورو اسعارو په مقابل کې د خپلې کرنسۍ د تبادلې نرخ راکموي (Devaluation) وایي. هغه حالت ته چې د دولت د کومې ځانګړې پالیسۍ پرته د مارکیټ د ځواکونو (عرضې او تقاضا) په وسیله د خارجي اسعارو په مقابل کې د یوې کرنسۍ ارزښت رالویږي (Depreciation) ورته وایي.[28] نوموړې دواړه حالتونه د بهرني اسعارو په مقابل کې د کورنۍ کرنسۍ بې ارزښته کیدل ښیي

---

27) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.
28) https://www.tolafghan.com/articles/19988

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو لومړنی حالت يې په شعوري او د ځانګړو ګټو په موخه رامينځ ته کيږي او دويم يې په نا مطلوب ډول د بازار د قواوو د کړنو او برخورد پايله وي چې مرکزي بانک يې د بېلا بېلو لارو چارو په کار اچولو سره مخنيوی کوي. له تاسو سره به هم پوښتنه پيدا شوې وي چې له بهرنيو پيسو څخه د کورنيو پيسو د ارزښت کمول خو نا معقول کار دی او څومره چې شونتيا ولري بايد د کورنيو پيسو کم واحدونه هيواد ته د ډيرو بهرنيو پيسو د راوړلو وړتيا ولري نو بيا دولتونه ولې په داسي يو عمل لاس پورې کوي؟ ستاسو د پوښتنې د ځواب لپاره دلته د پيسو د ارزښت د کمولو د ګټو او زيانونو دواړو څخه په لنډ ډول يادونه کوو. د تبادلې نرخ د کموالي ګټې عبارت دي له:(29)

د (Devaluation) په وسيله د يو هيواد د صادراتو قيمت رالويږي دا چاره د کورني توليد لپاره د بهرنيو وګړو تقاضا را جذبوي او صادرات ورسره لا زيات پراخيږي خو دا په هغه صورت کې چې يو هيواد په کور دننه په پراخه پيمانه توليد ولري او په ډيرو اړتياوو کې پر ځان د بسيا والي تر څنګ د توکو او خدماتو د صادرولو ځواک هم ولري. طبعي ده چې د صادراتو نوموړې پراختيا به د تادياتو د بيلانس د کسر په له مينځه وړلو کې ستره ونډه ولري. همدارنګه د صادراتو لوړه کچه به مجموعي تقاضا زياته او چټک اقتصادي پرمختګ ته به لار هواره کړي.

همداشان د تبادلې نرخ کموالی يو شمېر زيانونه هم لري، چې په لاندې توګه ورڅخه يادونه کوو(30)

د پيسو د ارزښت راکمول د بېلا بېلو لاملونو له امله پرسوب يا انفلاسيون ته لار هواروي. واردات به په کورنۍ کرنسۍ سره ډيرې لوړې بيې ولري ځکه د بيرون څخه وارداتي توکي په بهرنيو اسعارو پيرودل شوي وي او د کورنيو اسعارو د ارزښت د کموالي له امله به دغه توکي په کور دننه ډير لوړ قيمتونه ولري. همدارنګه د مجموعي تقاضا زياتوالی هم پرسوب يا انفلاسيون ته لار هواروي ځکه د انفلاسيون د لاملونو څخه يو هم د زياتې شوې تقاضا له امله رامينځ ته کيدونکی انفلاسيون دی چې (Demand pull Inflation) ورته وايي. له بله اړخه (Devaluation) د يو هيواد د وګړو د پير ځواک کموي، په ځانګړي ډول کله چې بهرني هيوادونو ته د کوم کار او يا چکر لپاره ځي. د يو هيواد د پيسو چټک بې ارزښته کيدل په نوموړې هيواد کې د پانګوني لپاره بهرني پانګوال دوه زړې کوي ځکه دا چاره د وخت په تيريدو سره د هغوی د شتمنيو ارزښت را کموي. ځيني اقتصاد پوهان د تجربو پر بنسټ ادعا کوي چې د اقتصادي رکود په حالت کې (Devaluation) په اقتصادي پرمختګ او غوړيدا کې اغيزمن ثابتيدای شي او د انفلاسيون د رامينځ ته کيدو لامل نه کيږي، خو د اقتصادي

29) https://www.tolafghan.com/articles/19988
30) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوکالۍ او عروج پر وخت د نوموړې پالیسۍ عملي کول د انفلاسیون په زیاتوالي کې ستر رول لرلای شي.

په هر صورت د پیسو د ارزښت د راکمولو پالیسي باید په بشپړې پاملرنې او احتیاط سره تر لاس لاندې ونیول شي، دا چاره به هغه وخت ګټورتوب ولري کله چې د یو هیواد کرنسۍ د تبادلې نرخ د نړۍ ډیری مهمو پیژندل شوو هیوادونو د کرنسیانو څخه لوړ وي په دې صورت کې به مطلوبو موخو یعنې د سوداګرۍ د بیلانس توازن او د صادراتو زیاتوالي ته لار هواره شي. له بله اړخه د اقتصادي پرمختګ او د صادراتو د زیاتوالي په موخه د نوموړې پالیسۍ عملي کول شاید په دې اړوند د هیوادونو تر منځ سیالي رامینځ ته کړي او ډیری هیوادونه په متقابل ډول د خپلو پیسو ارزښتونه د نورو اسعارو په مقابل کې راکم کړي چې د یو هیواد د (Devaluation) په پالیسۍ به منفي اغیز ولري او پایلې یې شاید سرچپه را وخیژي.

ډالرایزیشن (Dollarization)

مخکې مو وویل چې ډیری هیوادونه په راکړه ورکړه کې له خپلو ځانګړو کرنسیانو څخه کار اخلي، خو د دې تر څنګ ځینې داسې هیوادونه هم شته چې د یو بل هیواد کرنسي د خپلې چلښت وړ کرنسۍ په توګه مني او یا هم یو څو هیوادونه سره یو ځای کیږي او په ګډه سره د یوې کرنسۍ څخه استفاده کوي. دا چې یو هیواد په خپلو کورنیو او بهرنیو راکړو ورکړو کې د یو بل هیواد غښتلې او ټول منلې کرنسي کاروي د ډالرایزیشن (Dollarization) په نوم یادیږي. له بله اړخه کله چې یو څو هیوادونه په ګډه سره په خپلو منځونو کې د یوې ځانګړې کرنسۍ په چلند موافقه کوي د اسعاري اتحادیې یا (Currency Union) په نوم یادیږي چې ښه بیلګه یې د ځینو اروپایي هیوادونو تر منځ د یورو پر شریکې کرنسۍ توافق دی[31] چې وروسته به پرې خبرې وکړو.

ډالرایزیشن ډیری وختونه په مخ پر ودې او هغه هیوادونو کې چې بشپړه ازادي و نه لري او یا هم تازه خپلواکه شوې وي صورت نیسي. غیر رسمي ډالرایزیشن خو نژدې د نړۍ په هر هیواد کې شتون لري. غیر رسمي ډالرایزیشن په دې مانا چې د یو هیواد د کورنۍ کرنسۍ د چاپ او چلښت تر څنګ ځینې راکړې ورکړې په بهرنیو اسعارو تر سره کیږي. رسمي ډالرایزیشن بیا هغه حالت ته ویل کیږي کله چې بهرنۍ کرنسي په رسمي ډول د یو هیواد د قانوني کرنسۍ په توګه ومنل شي او ټولې راکړې ورکړې لکه د قرضونو او مزدونو تادیه، خرڅلاو، مالیه او نور ټول تادیات د همدغه بیروني کرنسۍ په وسیله تر سره شي. دا په یاد لرئ چې د ډالرایزیشن څخه وروسته خپلې کورنۍ کرنسي ته بیرته

31) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گرځېدل یا د هغې بیا رواجول ستونزمن کار دی؛ له همدې امله ډېری هیوادونه دغه کار ته زړه نه ښه کوي. ډالرایزیشن ګټې او زیانونه دواړه لري چې دلته یې د هر یو څخه یادونه کوو. د ډالرایزېشن ګټې او زیانونه په لاندې ډول دي:[32]

نوې کرنسي د اقتصادي ثبات سره مرسته کوي او د اقتصادي ثبات په پایله کې بهرنۍ پانګونه را جذبیږي. د خپلې کرنسی په توګه د یوې بهرنۍ منل شوې کرنسۍ ټاکل د انفلاسیون مخنیوي کوي، همدارنګه د تبادلې لګښتونه او د (Devaluation) زیانونه له مینځه ځي. همداشان د ډالرایزېشن زیانونه عبارت دي له:

د ډالرایزیشن یا د خپلې کرنسۍ د نه شتون په حالت کې په یو هیواد کې د مرکزي بانک اړتیا نه وي، کله چې مرکزي بانک شتون ونه لري نو طبعي ده چې هلته به ځانګړې پولي پالیسي ګانې هم و نه اوسي تر څو د اړتیا پر وخت له اقتصادي نظم سره مرسته وکړي. په دې صورت کې به یو هیواد د اسعارو د حق الضرب یا (Seignior Age) له ګټې محروم وي. حق الضرب د یوې کرنسۍ د ارزښت او د هغه په نشر باندې د راغلي لګښت تر مینځ تفاوت ته ویل کیږي، که نوموړی تفاوت مثبت وي نو دا د یو هیواد د اقتصاد په ګټه او که منفي وي نو په زیان یې تمامیږي. که دغه توپیر مثبت وي نو ورڅخه لاس ته راغلی عاید یې دولتونه د خپلو بیلابیلو لګښتونو د تمویل په موخه کاروي، د بیلګې په ډول که د سلو افغانیو د یو نوټ پر چاپ او نشر پنځه افغانۍ لګښت راځي نو حق الضرب (Seignior age) یې له (۹۵) څخه عبارت دی. د بهرنۍ کرنسۍ د چلښت په صورت کې د حق الضرب نوموړې ګټه هم بهرني هیواد ته رسیږي. د دې تر څنګ په بهرنۍ کرنسۍ پورې تړلتیا د ژوند په ټولو چارو کې یو هیواد د پردیو پورې تړي او د خپلې کرنسۍ د نه شتون په صورت کې وګړي د محرومۍ او د خپلې بې هویتۍ احساس کوي.

په لومړي ځل د پاناما هیواد په (۱۹۰۴) زیږدیز کال کې امریکایي ډالر د خپلې کرنسۍ په ډول وټاکه، دا چاره د پانامې هیواد د اقتصاد په غوړیدا او پرمختګ تمامه شوه. کله چې ایکوادور له سخت اقتصادي بحران او انفلاسیون سره مخ شو نو نوموړي هیواد هم په دوه زرم زیږدیز کال کې امریکایي ډالر د خپلې کرنسۍ په توګه ومنلو چې دغه کار د نوموړي هیواد د اقتصادي ښه والي سره څه نا څه مرسته وکړه. دا چې د السلوادور هیواد ټولې راکړې ورکړې د امریکا د متحده ایالاتو سره تر سره کیدې او د السلوادور هغه کارګر چې د امریکا په متحده ایالاتو کې په کار بوخت وو خپل مزدونه په ډالرو اخیستل ځکه خو نوموړي هیواد هم په (۲۰۰۱) میلادي کال کې ډالر د خپل کرنسۍ په حیث ومانه.

32) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې مو وویل چې د ډالرایزیشن پروسه ډیرې وختونه په هغه هیوادونو کې چې نوې خپلواک شوي وي عملي کیږي ځکه چې نوموړي هیوادونه تر خپلواک کیدو وروسته سمدلاسه او په بیړني ډول خپله کرنسي نشي رامینځ ته کولای او د دغه ستونزې د حل په موخه باید د یو بهرني هیواد د کرنسۍ څخه استفاده وکړي. د نوموړو هیوادونو شه بیلګه ختیځ تیمور دی چې تر اوږدې مبارزې وروسته یې په (۲۰۰۲) میلادي کال کې د اندونیزیا څخه خپلواکي واخیستله. ختیځ تیمور په دې موخه چې بهرنی پولي مرستې او پانګونه په اسانۍ سره را جلب کړي ډالر د خپلې کرنسۍ په توګه وټاکلو. په (۲۰۰۹) میلادي کال کې کله چې زمبابیا د نړۍ په بدترین انفلاسیون اخته وه نو د دغه ناورین څخه د راوتلو لپاره یې خپله کرنسي یعنې زمبابوې ډالر ختم کړو او پر ځای یې امریکایي ډالر، انګلیسي پونډ، د جنوبي افریقا رینډ او نور د خپلې کرنسۍ په توګه وټاکل تر څو په وسیله یې انفلاسیوني بحران ختم او تر هغه وروسته بیرته خپله کرنسي په دوران کې واچوي.

د ډالرایزیشن په لړ کې ډیرې هیوادونه د امریکایي ډالر پرته د ځینو نورو هیوادونو کرنسیانې هم کاروي د بیلګې په ډول د پسیفیک درې کوچني هیوادونه کیریباتی، تیوالو او نیرو د آسترالیايي ډالر څخه، نیمیبیا، سوازیلینډ او لوسوتو د خپلو رسمي کرنسیانو تر څنګ د جنوبی افریقا د رینډ څخه استفاده کوي. همدارنګه هندي روپۍ په بوتان او نیپال کې په پراخه پیمانه د چلښت وړ دي.

اسعاري اتحادیه (Currency Union)

د هیوادونو تر مینځ د کرنسۍ د یو والي بله بڼه ګډه کرنسي یا (Currency Union) دی. ګډه کرنسي یا اسعاري اتحادیه د څو هیوادونو ټولګه وي چې په ګډه سره په خپلو منځونو کې د راکړې ورکړې لپاره مشترکه کرنسي کاروي.[33] د کرنسۍ د دا ډول یو والي موخه او ګټه دا ده چې د هیوادونو تر مینځ د اسعارو د بدلولو اړتیا له مینځه وړي او د اقتصادي نزدیوالي او انضمام (Economic Integration) سره مرسته کوي. د مشترکې کرنسۍ لرونکو هیوادونو تر مینځ سوداګریزې چارې په اسانۍ سره پر مخ وړل کیږي دا ځکه چې د هغوی د راکړو ورکړو او معاملاتو ارزښت د یوې مشترکې کرنسۍ په وسیله قیمت ګذاري کیږي. د اسعاري اتحادیو څخه تر ټولو مشهور یې د ځینو اروپايي هیوادونو تر مینځ د یورو ګډ پولي واحد دی چې د دغه پولي واحد کاروونکي هیوادونه د یورو زون (Eurozone) په نوم یادیږي. هغه هیوادونه چې د یورو په زون کې سره را غونډ شوي د پرتګال، سلواک، نیدر لینډ، یونان، ایرلینډ، بلجیم، هسپانیه، ایټالیا، جرمني، فرانسې، فنلینډ، مالتا، لوکزامبورګ، فنلینډ، استریا، استونیا، او سلووینیا څخه عبارت دي. د دغه زون لپاره د پولي ثبات د پالیسیو جوړول

33) https://www.taand.com/archives/50460

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اروپا د مرکزي بانک (European Central Bank (ECB)) له لوري اداره کيږي. يورو زون چې په (۱۹۹۹) ميلادي کال کې تاسيس شوی، مشترکه کرنسی يعني يورو يې د نوموړې اتحاديې له ګډونوالو هيوادونو پرته په ډيری نورو هيوادونو کې هم کارول کيږي. دا هغه هيوادونه دي چې د خپلې رسمي کرنسی د کارولو تر څنګ يې د يورو د کارولو په موخه د نوموړې زون د چاروواکو سره هم قرار داد کړی وي. نوموړې هيوادونه د يورو د نشر او چاپ حق نه لري ځکه نوموړی حق يوازې د هغه هيوادونو لپاره وي چې د يورو غړيتوب ولري.[34]

د اسعارو بله اتحاديه د ختيځ کارابين ډالري اتحاديه ده. نوموړی ډالر په (۱۹۶۵) ميلادي کال کې معرفی شو او د نړی شپږ هيوادونه ترې ګډه استفاده کوي. همدارنګه په (۱۹۴۰) ميلادي کال کې فرانسې په افريقا کې د خپلو څوارلسو مستعمره هيوادونو لپاره ګډه کرنسي رامينځ ته کړه چې تر اوسه ترې نوموړې هيوادونه په راکړه ورکړه کې کار اخلي. دغه ګډه کرنسي د فرانسې د مرکزي خزانې څخه اداره کيږي او د همدوی له لوري ورته د يورو سره د تبادلې ثابت نرخ ټاکل شوی. دغه چارې د نوموړو مخ پر ودې هيوادونو د اقتصادي پرمختګ او هلته د پرسوب يا انفلاسيون د مخنيوي سره ډيره مرسته کړې. همدارنګه د نوموړو هيوادونو طبيعي منابع هم له همدې امله په ډيرې اسانۍ سره بهرنيو هيوادونو ته صادريږي.[35]

د اسعارو بازار

د اسعارو بازار هغه ځای ته ويل کيږي چيرته چې بېلا بېل اسعار اخيستل او خرڅول کيږي، نوموړي بازار ته د بهرنيو اسعارو د تبادلې يا (Foreign Exchange) بازار هم وايي چې په لنډ ډول يې (Forex) بولي.[36] په دغه بازار کې بېلا بېل اسعار د بهرنۍ سوداګرۍ يا د بهرنيو توکو د رانيولو په موخه يو د بل سره تبادله کيږي. د نورو هيوادونو د اسعارو له مخې د يو هيواد د کرنسۍ بيه او قيمت هم په همدغه بازار کې د ازاد بازار د اقتصاد د اصولو له مخې د هغوی د عرضې او تقاضا له مخې ټاکل کيږي. د يو هيواد د پيسو مقدار يا د هغه پيسو مقدار چې په اقتصادي جريان کې غورځول شوي وي، هم د نوموړې هيواد د پيسو په ارزښت او د نورو اسعارو له مخې د هغوی په قيمت اغيز لري. که د بېلګې په ډول د امريکا او افغانستان دوه هيوادونه په نظر کې ونيسو چې د امريکا هيواد د کرنسی مقدار په افغانستان کې د چليدونکې کرنسی اويا چنده وي نو ښکاره خبره ده چې د افغانستان د کرنسی اويا واحده به د امريکا هيواد د کرنسۍ د يو واحد د رانيولو ځواک ولري. اوس که موخه مو د افغانۍ

---

34) https://www.taand.com/archives/50460
35) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.
36) کوټوال، نصير. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مقابل کې د ډالر د تبادلې نرخ لوړول وي نو باید په اقتصادي دوران کې د افغانۍ مقدار زیات شي.(37)

د افغانیو نرخ او د پیسو کړنلاره یا پولي سیاست

دافغانیو دتبادلې لپاره مدیریت شوی متغیر نرخ ټاکل شوی او کلونه کیږي چې همدا تعقیبیږي. د افغانستان بانک دقانون د دویمې مادې لومړي بند په اساس، دهېواد مرکزي بانک اساسي هدف دقیمتونو کنترول او ثبات دی، د دې هدف لاسته راوړلو لپاره مرکزي بانک د پیسو چلښت وسیله ګرځولې.(38)

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ځرنګوالی

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت نږدې په دوامداره ډول کموالی کوي، او یاد کموالی تر یو بریده د هیواد په بازارونو او اقتصاد باندې د مؤثر عامل په توګه پېژندل کیږي. د دې لپاره چې دا خبره لا ښه روښانه شي، چې آیا د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت کموالی رښتیا هم د هیواد په بازارونو کې د قیمتونو سطحې د پورته والي سبب ګرځي او د هیواد اقتصاد اغېزمن کوي؟ لومړی باید د امریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ ځرنګوالی او بیا اغېزې روښانه شي.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ځرنګوالی د کلونو په نظر کې نیولو سره په نهه فرعي عنوانونو کې تشریح کوو، چې په لاندې ډول دي.

۱. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ځرنګوالی، کال (۱۳۹۰) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	43.00	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	43.34	42.98	42.98	44.18	46.38
2	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.93	44.18	46.40
3	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	42.99	43.34	43.34	43.34	43.34	44.23	46.40
4	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	42.93	43.34	44.23	48.38
5	43.00	43.00	43.00	43.04	43.04	43.00	42.99	43.34	43.00	43.34	44.18	48.23
6	43.04	42.99	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	42.93	44.28	48.28
7	43.04	43.00	43.04	43.00	43.04	43.04	43.34	43.00	43.34	43.34	44.18	48.28
8	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.34	43.00	43.00	43.34	43.01	44.23	48.33
9	43.00	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34	43.00	42.98	42.92	44.23	48.26
10	43.04	43.00	42.99	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	43.34	43.34	44.18	48.18
11	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	44.18	48.22
12	43.04	43.04	43.00	43.04	43.00	43.34	43.00	43.00	42.98	43.34	44.18	48.27

37) https://www.tolafghan.com/articles/19988

38) https://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D8%AF-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%DB%8C%D9%88-%D9%86%D8%B1%D8%AE-%D8%A7%D9%88-%D8%AF-%D9%BE%DB%8C%D8%B3%D9%88-%DA%A9%DA%93%D9%86%D9%84%D8%A7%D8%B1%D9%87-%DB%8C%D8%A7-%D9%BE%D9%88%D9%84%D9%8A-%D8%B3%DB%8C%D8%A7%D8%B3%D8%AA

(c) ketabton.com: The Digital Library

13	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.98	43.00	44.18	48.30
14	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	43.34	43.34	44.18	48.30
15	43.04	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	44.18	48.28
16	43.00	43.04	42.97	43.04	43.00	43.34	42.98	43.34	42.97	42.98	44.18	48.24
17	43.00	43.00	43.04	43.04	43.00	43.04	42.98	42.98	43.34	42.93	44.23	48.23
18	43.00	43.00	43.00	43.04	43.00	42.98	42.98	42.98	42.98	42.93	44.18	48.28
19	43.00	43.04	43.00	43.04	43.00	43.34	43.34	43.34	42.98	44.23	44.18	48.28
20	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.00	43.33	42.98	44.13	45.36	48.18
21	43.04	43.04	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34	43.33	42.93	44.18	45.53	48.18
22	43.00	43.00	43.04	43.00	43.00	42.99	43.34	43.33	42.98	44.23	45.48	48.23
23	43.00	43.00	43.00	43.00	43.00	43.34	43.34	42.98	43.13	44.11	45.48	49.33
24	43.04	43.04	43.04	42.99	43.00	43.00	43.34	43.34	43.34	44.28	45.60	48.18
25	43.00	43.04	43.00	43.04	43.00	43.00	42.98	42.98	43.34	44.28	46.13	49.23
26	43.04	43.00	43.00	43.04	43.00	42.98	43.34	43.34	43.34	44.28	45.30	48.23
27	43.04	43.00	43.00	43.00	43.00	42.98	43.34	42.98	43.34	44.13	46.13	48.23
28	43.04	43.04	43.04	43.04	43.04	42.98	43.34	42.98	42.93	44.18	46.38	48.23
29	43.00	43.00	43.04	43.00	43.04	43.34	42.98	42.98	43.34	44.13	46.38	48.18
30	43.04	43.00	43.00	43.04	43.04	43.34	43.34	43.34	43.34	44.18	46.38	
31	43.00	43.04	43.04	43.00	43.00	43.34						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښيي.

له جدول څخه معلومیږي چې د کال په لومړیو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې څه اندازه موجود وه ولې په وروستیو دوه میاشتو کې یې تقریبا په یو ثابت نرخ سره لوړوالی کړی دی.

د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۴۳ؒ) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعنې د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۵,۱۸ؒ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۴۸,۱۸ؒ) تبادلې نرخ ښيي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۴۹,۳۳ؒ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۴۲,۹۲ؒ) تبادله ده. (39)

39) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرته د پورتني جدول ارقام احصایوي فارمول ته واچول شي، ښيي، چې په (۱۳۹۰) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۴۳,۶۶ؤ) دی، او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۱۲,۰۴٪) په اندازه دی.

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۰هـ.ش)

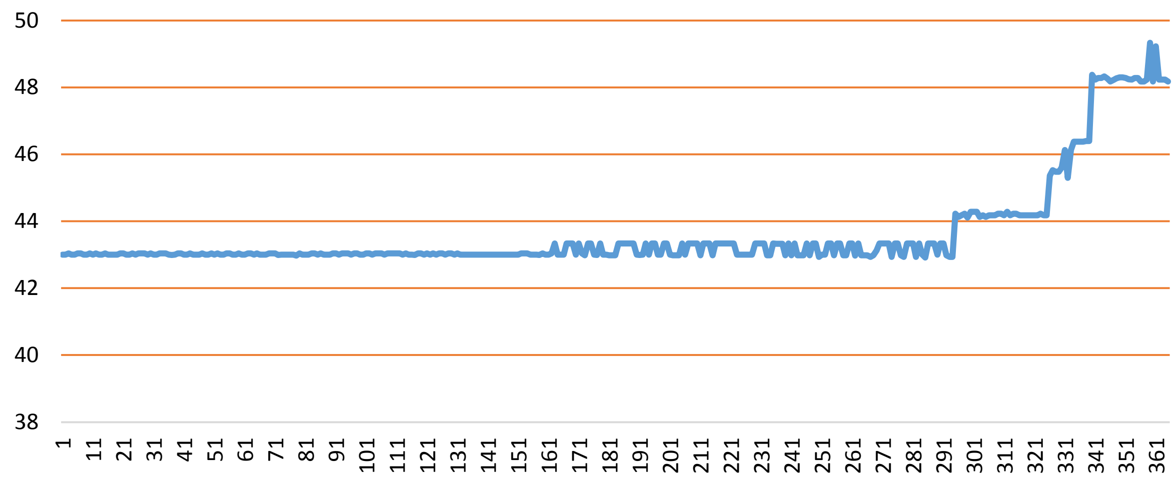

سرچینه: www.investing.com

پورتنی چارټ د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان ښيي. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال له پیل څخه د سنبلې تر میاشت پورې د یو امریکایي ډالر د ارزښت د نوسان انټروال د (۰,۳۶) تر (۰,۳۴-) افغانیو او په وروستیو شپږ میاشتو کې له (۱,۹۸) تر (۱,۱۵-) افغانیو پورې دی.

۲. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۱) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	48.23	48.18	48.18	48.23	48.33	48.33	49.93	50.96	51.97	51.13	51.23	51.38
2	48.18	48.18	48.23	48.23	48.28	48.33	49.93	50.96	52.40	51.13	51.23	51.98
3	48.18	48.18	48.18	48.23	48.28	48.33	49.56	50.98	52.32	51.13	51.13	51.96
4	48.23	48.23	48.23	48.23	48.28	48.33	49.98	50.98	52.32	51.13	51.23	51.88
5	48.18	48.23	48.33	48.24	48.28	48.33	50.75	50.97	52.32	51.03	51.33	51.88
6	48.18	48.18	48.28	48.23	48.33	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.23	51.88
7	48.23	48.27	48.28	48.33	48.36	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.22	51.88
8	48.23	48.28	48.28	48.28	48.36	48.33	50.78	50.98	52.31	51.13	51.22	51.86
9	48.23	48.11	48.13	48.23	48.28	48.33	50.78	50.98	52.31	50.98	51.00	51.86
10	48.38	48.11	48.28	48.18	48.23	48.33	50.28	50.93	52.31	50.98	50.98	51.88
11	48.18	48.28	48.23	48.18	48.19	48.33	50.83	50.97	52.31	50.98	50.93	51.93
12	48.26	48.33	48.18	48.23	48.38	48.33	50.98	50.98	52.31	50.98	50.83	51.98
13	48.26	48.18	48.33	48.23	48.33	48.33	50.93	50.97	52.31	51.13	50.79	51.98
14	48.18	48.23	48.33	48.18	48.43	48.33	50.96	50.97	52.31	51.14	50.80	51.93
15	48.23	48.18	48.18	48.23	48.43	48.33	50.91	50.98	50.14	51.03	50.80	52.45
16	48.18	48.23	48.23	48.23	48.38	48.33	50.91	50.97	50.13	51.13	50.78	52.00

(c) ketabton.com: The Digital Library

17	48.18	48.23	48.23	48.38	48.33	48.33	50.91	50.98	51.03	51.13	50.88	52.58
18	48.28	48.28	48.33	48.38	48.33	48.33	50.97	51.00	51.01	51.03	50.88	53.13
19	48.28	48.23	48.31	48.17	48.33	48.33	50.94	51.93	51.01	51.13	50.78	53.14
20	48.28	48.18	48.28	48.18	48.28	48.33	50.93	51.93	51.13	51.23	51.18	53.14
21	48.23	48.31	48.28	48.00	48.28	48.33	50.96	51.93	50.99	51.13	51.20	53.77
22	48.28	48.27	48.33	48.18	48.28	48.78	50.93	51.93	50.93	51.12	51.20	52.53
23	48.30	48.03	48.23	48.23	48.28	48.93	50.93	51.98	50.98	51.13	51.21	53.20
24	48.20	48.03	48.23	48.33	48.28	48.93	50.98	52.00	50.88	51.13	51.35	52.66
25	48.18	48.23	48.18	48.33	48.32	48.93	50.98	51.98	50.99	51.03	51.36	52.70
26	48.30	48.30	48.30	48.23	48.33	48.93	50.98	51.98	50.99	51.00	51.38	52.71
27	48.30	48.30	48.26	48.36	48.33	49.98	50.97	51.96	50.98	51.26	51.43	52.71
28	48.33	48.18	48.26	48.33	48.27	49.13	50.98	51.96	50.95	51.23	51.38	53.09
29	48.38	48.33	48.28	48.33	48.27	49.92	50.93	51.98	51.23	51.23	51.38	52.57
30	48.38	48.23	48.33	48.33	48.28	49.78	50.93	51.99	51.13	51.23	51.38	
31	48.28	48.23	48.23	48.33	48.33	49.88						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

که جدول ته وکتل شي، معلومیږي چې د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړیو شپږ میاشتو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ارقام ټیټ ترین نرخ او وروستیو شپږ میاشتو کې بیا لوړترین نرخ ته نږدې وه.

د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۴۸,۲۳؋) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۴,۸۲؋) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۵۳,۰۵؋) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۳,۷۷؋) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۴۸؋) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۴۹,۸۲؋) دی، او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۹,۹۹٪) په اندازه دی.[40]

40) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۱هـ.ش)

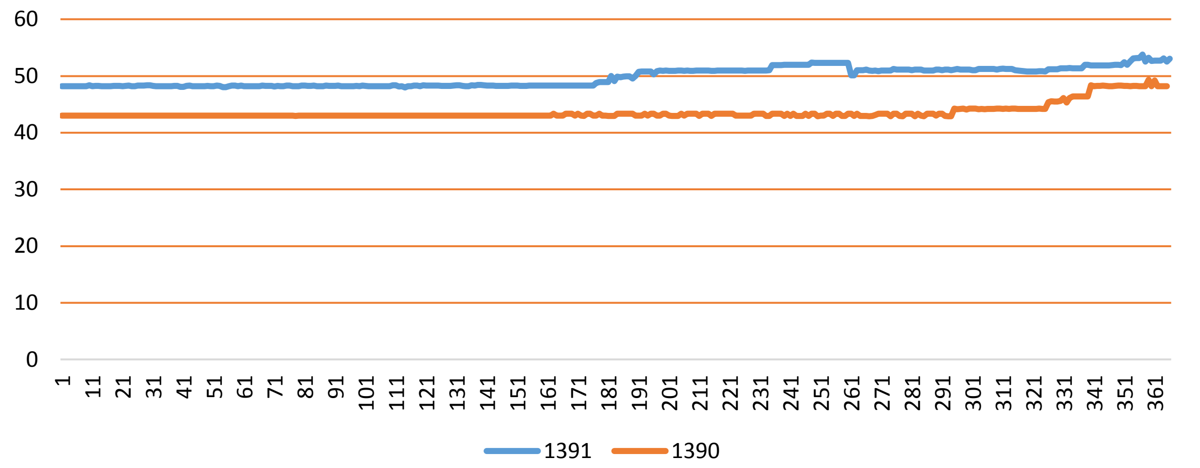

سرچینه: www.investing.com

پورتنی چارټ دا څرګندوي چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله لوی دی. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په لومړیو شپږ میاشتو کې یاد انټروال له (۰,۳۶فږ) تر (۰,۳۴- فږ) پورې وه، خو د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړیو شپږ میاشتو کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۱,۰۵فږ) تر (۰,۸۵- فږ) پورې دی. د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په اخري شپږ میاشتو کې یاد انټرول له (۱,۹۸فږ) تر (۰,۱۵- فږ) وه، او د (۱۳۹۱) هجري شمسي په یاده موده کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۹۳فږ) تر (۲,۱۷- فږ) پورې دی.

د یادولو وړ ده چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله لوی تر سترګو کیږي، ولې؛ د افغانۍ ارزښت کې کمولی د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې کم دی.

۳. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۲) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	52.57	52.83	53.38	54.13	56.13	55.75	55.54	55.72	56.83	55.75	56.20	56.13
2	52.57	52.88	52.88	54.13	56.08	55.48	55.45	56.18	55.93	56.03	56.32	56.13
3	52.57	52.93	53.24	54.07	56.13	55.48	55.45	55.80	55.93	56.77	55.28	55.75
4	52.57	52.90	53.23	54.16	56.18	55.38	55.46	55.91	56.81	56.82	56.03	55.75
5	52.90	52.98	53.23	54.13	56.21	55.38	55.46	55.91	56.86	56.41	56.04	56.23
6	53.31	53.25	53.65	54.95	56.21	55.33	55.46	56.58	56.92	55.98	56.04	56.43
7	53.39	52.98	53.18	54.23	56.23	55.38	55.46	56.83	56.93	55.75	56.81	56.43
8	52.73	52.98	53.28	54.23	56.23	55.53	54.48	56.88	56.35	55.75	57.15	56.43

(c) ketabton.com: The Digital Library

9	52.59	52.88	53.28	54.23	56.23	55.48	54.53	56.78	56.35	55.79	56.03	56.33
10	52.59	52.98	53.29	54.23	55.80	55.48	54.53	56.25	56.35	55.84	56.00	56.15
11	52.59	52.94	53.50	54.96	55.25	55.50	55.55	55.82	55.93	56.23	56.03	56.15
12	52.58	52.93	53.50	55.20	55.28	55.50	55.53	55.82	55.51	55.84	55.75	56.43
13	52.60	52.98	54.03	54.78	55.28	55.50	55.63	56.70	54.68	55.56	55.75	56.35
14	52.73	52.93	54.03	54.89	56.03	55.50	55.63	56.73	54.27	55.58	56.02	56.38
15	52.60	52.93	54.02	54.93	55.31	55.50	55.68	56.77	58.78	55.58	56.12	56.61
16	52.63	52.98	54.13	54.93	56.02	55.50	55.69	56.78	58.78	55.55	56.08	56.71
17	52.70	52.93	54.03	54.96	55.33	55.50	55.68	56.83	58.78	55.66	56.01	56.68
18	52.70	52.93	54.25	55.75	55.28	55.50	57.17	56.78	58.15	56.24	56.42	56.68
19	52.73	52.98	54.25	55.15	55.41	55.50	55.76	56.78	57.48	55.66	55.75	56.53
20	52.78	52.93	54.03	55.18	55.41	55.50	55.73	57.10	57.45	55.40	55.75	56.53
21	52.88	53.03	54.13	55.13	55.23	55.50	55.73	56.68	58.10	55.33	56.42	56.48
22	52.11	53.03	53.80	55.18	55.43	55.50	55.73	56.78	57.48	55.33	57.09	56.44
23	52.83	53.00	53.95	55.18	55.53	55.50	55.71	56.73	57.48	55.31	56.42	56.51
24	52.78	53.01	54.13	55.14	56.37	55.50	55.73	56.80	57.48	55.75	56.67	56.35
25	52.78	52.98	54.03	55.52	56.37	54.08	55.73	56.35	57.43	55.33	56.43	56.35
26	52.83	52.99	54.03	55.18	56.37	54.08	55.73	56.35	57.53	55.27	56.08	56.58
27	52.78	52.98	54.13	56.08	56.37	53.78	55.73	55.93	53.93	55.23	56.08	57.15
28	52.83	53.35	54.12	56.08	56.37	54.08	55.73	57.24	55.80	55.23	57.12	56.23
29	52.83	53.35	54.55	56.13	55.38	54.08	55.73	57.24	56.03	55.23	57.16	56.23
30	52.78	53.36	54.08	56.13	55.38	54.08	55.82	56.78	55.75	55.75	56.13	
31	52.83	53.38	54.13	56.08	55.43	54.08						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه کډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

له جدول څخه څرګندیږي چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې نوسان د تېرو دوه کلونو په پرته زیات دی.

د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۲,۵۷ؤ) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعنې د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۳,۶۶ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۵۶,۲۳ؤ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۸,۷۸ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۲,۱۱ؤ) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۵۵,۲۰ؤ) ده، چې په (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱) هجري شمسي کلونو کې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترتیب سره (۴۳,۶۶ف) او (۴۹,۸۲ف) وه. او همداشان په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (٪۶,۹۶) په اندازه دی. که څه هم، د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال له پیل څخه د کال تر پایه د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی د مخکنیو دوارو کلونو په پرتله ټیټ دی، ولې؛ د ارزښت د نوسان انټروال یې بیا د تېرو دوارو کلونو په پرتله غټ دی. (41)

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۲هـ.ش)

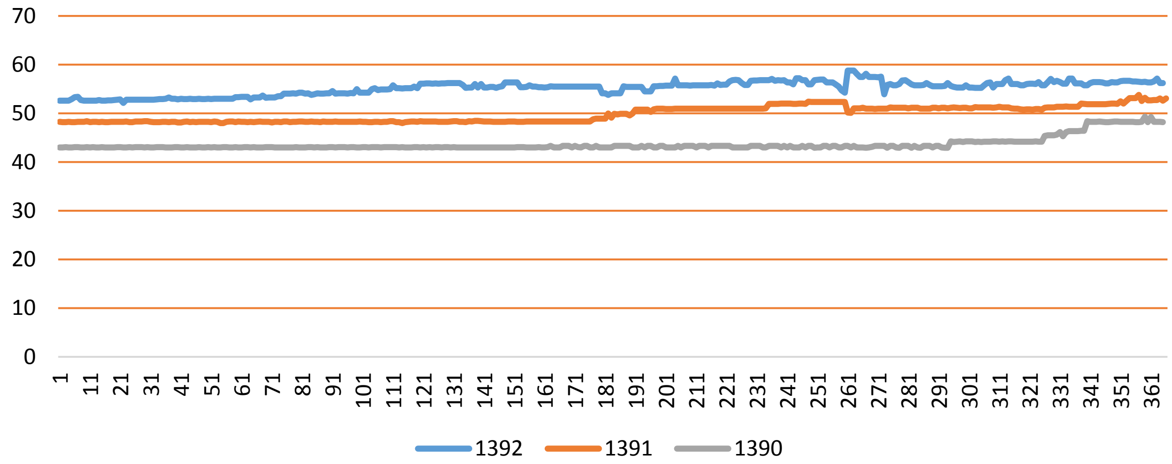

سرچینه: www.investing.com

له پورتني چارټ څخه په ډاګه کیږي، چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۱) او (۱۳۹۰) هجري شمسي کلونو په پرتله، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال لوی دی. مخکې مو پدې باندې بحث کړی وه، چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۰) هجري شمسي کال په پرتله، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال لوی وه، دلته به دا روښانه کړو چې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې یاد انټروال د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په پرتله هم لوی دی.

د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۲ف) تر (-۰,۲۴ ف) وه، خو د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په لومړیو شپږ میاشتو کې بیا له (۰,۹ف) تر (-۱,۴۱ ف) پورې دی. د (۱۳۹۱) هجري شمسي کال په وروستیو شپږ میاشتو کې یاد انټروال له (۱,۰۵ف) تر (-۲,۱۷ ف) وه، ولې په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې له (۴,۵۰ف) تر (-۳,۶ ف) پورې دی، چې د تېر کال په پرتله د غټ انټروال ښودونکی دی.

په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې که څه هم د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ نوسان د تېرو دوه کلونو په پرتله ډېر زیات وه، ولې د افغانۍ ارزښت کې کموالی بیا د تېرو دوارو کلونو په

41) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله کم دی. د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال تر پایه د افغانی ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د (۳,۶۶؋) په اندازه کموالی کړی، په داسي حال کي چې په (۱۳۹۱) هجري شمسي کال کې دا کموالی د (۴,۸۲؋) او په (۱۳۹۰) هجري شمسي کال کې د (۵,۱۸؋) په اندازه وه.

۴. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۳) هجري شمسي

	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	56.38	56.09	57.83	56.73	56.53	55.50	56.63	56.73	57.23	58.03	57.59	57.35
2	56.11	57.01	56.56	56.63	56.30	55.50	57.19	56.78	57.23	58.04	57.28	57.37
3	56.11	57.93	56.58	56.73	56.21	55.50	57.12	57.00	58.12	58.08	57.51	57.37
4	56.43	57.05	56.58	56.73	55.50	55.50	56.78	57.00	58.09	57.63	57.53	57.37
5	56.11	56.08	56.58	57.21	55.50	55.50	56.73	57.84	58.10	57.53	57.53	57.64
6	56.48	56.23	57.86	56.93	56.14	55.50	56.73	57.82	58.04	57.56	57.32	57.67
7	57.43	56.23	56.73	56.93	56.03	55.50	56.71	57.81	57.57	57.56	57.21	57.62
8	57.01	57.14	57.36	56.93	56.13	55.50	56.83	57.75	57.55	58.38	57.02	57.20
9	57.01	56.64	56.38	56.88	56.13	55.50	57.02	57.05	57.55	57.58	57.21	57.52
10	57.01	56.50	56.58	56.63	56.13	55.50	56.78	57.13	57.91	58.27	57.02	57.52
11	57.59	55.23	56.58	56.73	55.50	55.50	56.83	57.13	57.84	58.17	57.01	57.52
12	57.47	56.23	57.86	56.98	55.50	55.50	56.83	57.16	57.84	57.56	57.01	57.62
13	57.17	57.08	56.26	56.91	56.13	55.50	56.83	57.48	57.91	57.53	57.22	57.62
14	57.59	57.08	57.00	56.91	56.49	55.50	56.73	57.24	57.53	57.53	57.17	57.51
15	57.59	56.83	57.74	56.91	56.51	55.50	57.14	57.81	57.53	58.05	57.49	57.60
16	57.17	55.76	56.53	57.69	56.50	55.50	57.19	57.18	57.53	58.00	57.47	57.57
17	57.17	56.66	56.61	56.78	55.88	56.13	56.56	57.13	58.06	57.86	57.57	57.57
18	57.22	56.48	56.61	56.76	55.87	56.25	56.51	57.13	57.99	57.91	57.52	57.57
19	57.25	56.73	58.06	56.78	55.87	56.15	56.51	57.78	58.03	57.56	57.52	57.95
20	57.26	57.08	56.68	56.78	56.55	56.13	56.51	57.83	57.91	57.55	57.52	57.52
21	57.27	57.08	57.34	56.83	55.77	56.03	56.53	57.81	57.56	57.55	57.25	58.02
22	56.11	56.70	58.65	56.83	55.72	56.13	57.53	57.86	57.56	57.52	57.15	58.02
23	56.05	56.80	58.63	57.36	56.56	56.13	57.54	57.18	57.56	57.54	57.62	58.02
24	56.05	56.85	57.88	56.96	55.51	56.13	57.69	57.23	57.99	57.78	57.32	58.02
25	56.86	56.80	57.88	56.02	55.55	57.11	57.69	57.23	58.02	57.78	56.96	58.02
26	56.95	56.85	57.36	55.53	55.55	57.27	57.69	57.98	57.99	57.56	56.96	57.99
27	56.76	55.93	57.49	55.63	55.50	57.39	57.69	57.87	58.06	57.52	57.32	57.75
28	56.98	55.93	57.58	55.63	55.50	56.48	56.89	57.88	57.53	57.52	57.57	58.15
29	55.13	57.30	56.83	55.63	55.50	56.56	56.78	58.00	57.60	57.69	57.25	57.77
30	55.14	57.60	56.73	56.41	55.50	56.56	56.78	57.21	57.60	57.51	57.65	
31	55.14	57.65	56.73	56.66	55.50	56.95						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه پورتني جدول نه چې مالومیږي، په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې ډېر زیات نوسان شتون درلود.

د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۶,۳۸ؤ) وه، چې د کال تر پایه په کې د (۱,۳۹ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۵۷,۷۷ؤ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۸,۶۵ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۵,۱۳ؤ) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۵۶,۹۹ؤ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱) او (۱۳۹۲) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ) او (۵۵,۲۰ؤ) وه.[42]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۳هـ.ش)

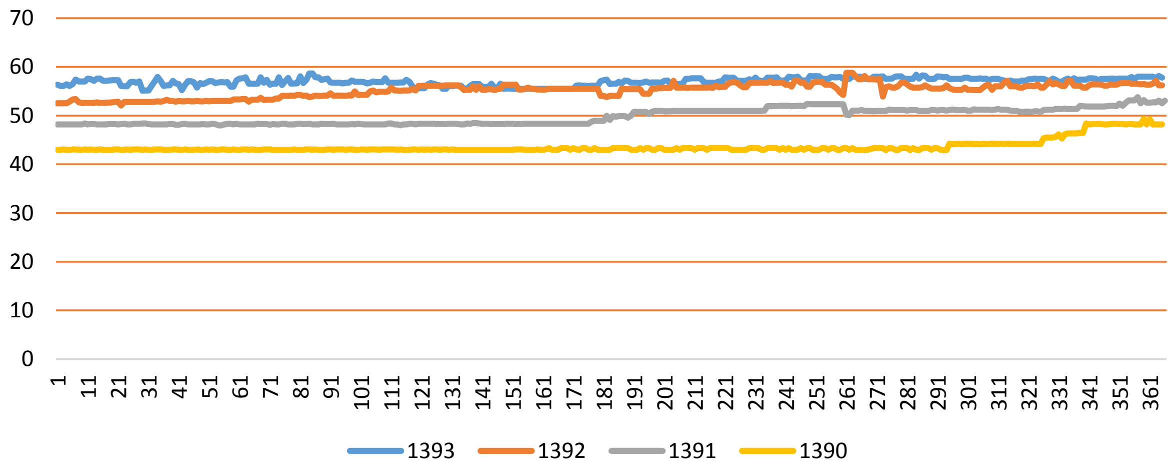

سرچینه: www.investing.com

په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال د (۱۳۹۰) او (۱۳۹۱) هجري شمسي کلونو په نسبت ډېر لوی وه. د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې نوموړی انټروال د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په پرتله هم لوی دی، چې له (۱,۴۵ؤ) تر (۱,۸۵- ؤ) پورې دی، ولې د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په یاده موده کې له (۰,۹ؤ) تر (۱,۴۱- ؤ) پورې وه. او همداشان د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال په وروستیو شپږ میاشتو کې له (۴,۵۰ؤ) تر (۳,۶- ؤ) وه، چې د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په ورته موده کې له (۱ؤ) تر (۰,۸- ؤ)

42) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري دی، چې نه یواځې د (۱۳۹۲)، بلکې؛ د (۱۳۹۱) او (۱۳۹۰) هجري شمسي کلونو په پرتله هم کوچنی انتروال ښيي.

۵. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلي نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۴) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	57.72	57.82	58.42	58.50	60.30	64.00	64.61	64.50	68.27	65.98	68.64	69.38
2	57.72	57.79	58.37	58.47	60.92	64.00	64.57	64.50	68.27	65.97	68.65	69.38
3	57.72	57.77	58.37	58.42	60.89	64.00	64.55	64.50	66.78	65.95	68.65	69.36
4	58.07	57.77	58.37	58.42	60.89	64.59	64.54	64.45	66.60	65.95	68.65	69.14
5	58.07	57.89	58.37	58.37	61.24	64.55	64.54	64.58	65.60	65.95	68.65	68.88
6	57.72	57.89	57.97	59.24	60.85	65.37	64.54	64.55	65.60	65.95	68.65	69.20
7	58.12	57.52	58.50	59.24	61.18	65.34	64.52	64.70	65.60	65.95	68.57	68.76
8	58.10	57.50	58.84	59.24	60.82	65.34	64.84	64.66	65.60	66.02	68.68	68.75
9	58.10	57.85	58.82	59.20	61.59	65.34	64.72	64.65	65.58	66.02	68.70	68.75
10	58.10	57.55	58.82	59.60	60.82	65.17	63.94	64.65	66.63	68.45	68.69	68.74
11	58.07	57.92	58.82	60.44	60.82	65.15	64.51	64.65	66.52	68.45	68.69	68.63
12	57.82	57.91	58.79	60.65	60.82	64.15	64.51	64.86	66.59	68.45	68.69	68.60
13	58.15	57.91	58.77	60.62	61.05	64.12	64.51	64.95	66.90	68.45	68.66	68.60
14	58.17	57.91	58.77	60.62	60.92	64.10	64.65	64.93	66.88	68.45	68.65	68.60
15	58.15	57.87	58.77	60.25	61.14	64.10	64.90	65.10	66.88	68.55	68.65	68.25
16	58.15	58.35	58.74	60.02	61.45	64.10	64.67	65.05	66.88	68.53	68.65	68.25
17	58.15	58.34	58.74	61.16	61.44	64.08	64.62	65.15	66.73	68.52	68.63	68.20
18	58.12	58.32	58.74	60.22	61.44	63.95	64.60	65.10	66.70	68.58	68.63	68.53
19	58.14	58.32	58.72	60.80	61.44	63.94	64.60	65.68	66.71	68.55	68.63	68.51
20	58.12	58.32	58.72	60.79	61.42	63.91	64.60	65.65	66.13	68.55	68.37	68.50
21	57.77	58.32	58.67	60.79	62.24	63.92	64.57	66.10	66.10	68.55	68.89	68.42
22	58.10	58.29	58.62	60.79	63.07	63.92	64.70	66.35	66.10	68.65	68.88	68.40
23	58.10	58.62	58.62	60.15	63.45	64.00	64.70	66.33	66.34	68.43	68.88	68.40
24	58.10	58.60	58.62	60.19	63.42	64.03	64.75	66.33	66.31	68.70	68.90	68.40
25	57.50	58.57	58.62	60.12	63.42	64.22	64.75	66.33	66.89	68.70	68.90	68.38
26	57.84	58.54	58.60	60.80	63.42	64.17	64.75	67.14	66.36	68.68	68.90	68.37
27	57.85	58.54	58.57	60.81	64.07	64.65	64.55	66.95	66.02	68.68	68.88	68.38
28	57.82	58.54	58.55	60.81	64.05	64.62	64.50	67.80	66.00	68.68	68.87	68.36
29	57.80	58.47	58.52	60.81	64.03	64.62	64.47	68.30	66.00	68.52	69.28	68.36
30	57.80	58.07	58.50	60.43	63.65	64.62	64.55	68.27	66.00	68.63	69.27	
31	57.43	58.43	58.50	60.28	64.00	64.61						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورتنی جدول څرګندوي چې له (۱۳۹۰) هجري شمسي کال څخه تر (۱۳۹۴) هجري شمسي کال پورې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې تر ټولو کمترین نوسان په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې شتون درلود.

د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۵۷,۷۲ؤ) وه، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۱۰,۶۳ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۸,۳۶ؤ) تبادلې نرخ بنیي. په یاد کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې تر ټولو لوړ ترین نرخ د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۳۸ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۵۷,۴۳ؤ) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۶۳,۵۰ؤ) ده، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲) او (۱۳۹۳) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ)، (۵۵,۲۰ؤ) او (۵۶,۹۹ؤ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۱۸,۴۲٪) په اندازه دی.[43]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۴ هـ.ش)

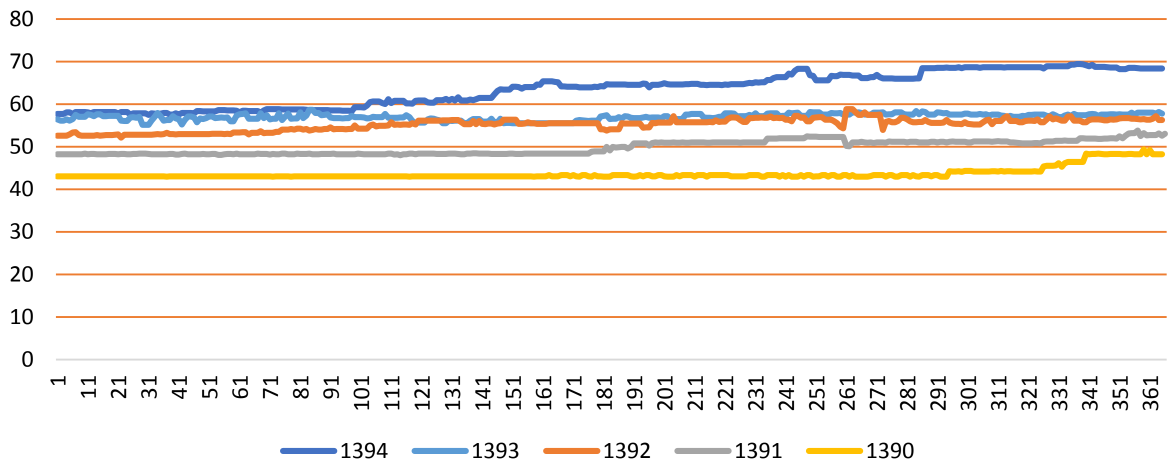

سرچینه: www.investing.com

د کال په لومړیو شپږو میاشتو کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان تر ټولو لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې، چې له (۱,۴۵ؤ) تر (۱,۸۵- ؤ) پورې وه. د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د تبادلې نرخ زیاتوالی او کموالی په ترتیب سره له (۱,۱۴ؤ) تر (۱- ؤ) دی. له دې څخه څرګندیږي چې له (۱۳۹۰-۱۳۹۴) هجري شمسي کلونو،

43) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړيو شپږو مياشتو کي، د امريکايي ډالر په وړاندي د افغانی د تبادلي نرخ د نوسان تر ټولو لوی ترين انټروال په (۱۳۹۳) هجري شمسي کال کي شتون درلود.

د (۱۳۹۴) هجري شمسي کال په وروستيو شپږ مياشتو کي بيا ياد انټروال له (۲,۴۳؋) تر (۱,۴۹- ؋) پوري دی، چي په (۱۳۹۲) هجري شمسي کال کي تر ټولو لوړ ترين له (۴,۵۰؋) تر (۳,۶- ؋) وه.

پورتنی مطب دا څرګندوي چي په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کي، د امريکايي ډالر په وړاندي د افغانی د تبادلي نرخ د نوسان انټروال نظر نورو کلونو ته کوچنی، ولي؛ د افغانی ارزښت په متناقص ډول او د تېرو څلورو کلونو په پرتله زيات کموالی کړی دی.

۶. د آمريکايي ډالر په وړاندي د افغاني د تبادلي نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۵) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	ميزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	68.36	68.38	68.73	69.19	68.77	67.46	66.59	66.06	66.95	66.39	66.77	66.65
2	68.36	68.34	68.73	69.06	68.75	67.52	66.61	66.06	66.68	66.40	66.77	66.65
3	68.36	68.36	68.73	68.85	68.75	67.31	66.61	66.06	66.81	66.39	66.77	66.64
4	68.35	68.36	68.77	68.89	68.74	67.30	66.61	66.06	66.70	66.39	66.83	66.76
5	68.36	68.36	68.88	68.89	69.08	66.92	66.61	66.08	66.70	66.39	66.64	66.85
6	68.40	68.36	68.86	68.89	69.00	66.93	66.60	66.06	66.71	66.39	66.64	66.64
7	68.40	68.35	68.86	68.89	68.98	66.93	66.60	66.06	66.71	66.43	66.72	66.65
8	68.40	68.34	68.86	68.71	68.98	66.93	66.60	66.06	66.70	66.40	66.81	66.65
9	68.39	68.40	68.86	68.53	68.98	66.84	65.67	66.06	66.68	66.39	66.82	66.65
10	68.33	68.36	68.86	68.31	68.98	66.65	65.67	66.06	66.73	67.00	66.82	66.75
11	68.64	68.38	68.86	68.42	68.98	66.74	65.67	66.33	66.65	66.80	66.85	66.74
12	68.55	68.38	68.79	68.42	68.60	66.74	65.67	65.95	66.65	66.80	66.84	66.69
13	68.65	68.38	69.00	68.42	69.10	66.73	66.21	65.99	66.65	66.80	66.83	66.75
14	68.64	68.30	68.98	68.42	65.63	66.73	65.92	65.91	66.65	66.94	66.80	66.75
15	68.64	68.33	69.03	68.42	65.63	66.73	65.90	65.84	66.68	66.88	66.80	66.75
16	68.64	68.26	69.03	68.40	65.62	66.73	65.90	65.84	66.65	66.82	66.74	66.70
17	68.59	68.36	69.04	68.60	65.62	66.70	65.90	65.79	66.64	66.83	66.74	66.69
18	68.62	68.40	69.09	68.61	65.62	66.65	65.90	65.83	66.66	66.83	66.68	66.74
19	68.60	68.40	69.11	68.65	67.57	66.68	65.90	65.79	66.60	66.83	66.73	66.77
20	68.58	68.40	69.26	68.65	67.97	66.68	65.76	65.82	66.56	66.83	66.66	66.74
21	68.57	68.54	69.29	68.64	67.98	66.68	65.84	65.80	66.56	66.82	66.90	66.74
22	68.57	68.52	69.29	68.62	67.93	66.68	65.84	65.80	66.56	66.88	66.68	66.74
23	68.57	68.58	69.29	68.68	67.93	66.69	65.75	65.80	66.53	66.80	66.69	66.74
24	68.53	68.62	69.29	68.65	67.93	66.66	65.77	65.75	66.43	66.90	66.69	66.76
25	68.38	68.59	69.27	68.60	67.96	66.67	65.77	65.78	66.40	66.85	66.64	66.62
26	68.25	68.59	69.48	68.68	67.51	66.66	65.77	66.74	66.40	66.85	66.66	66.80
27	68.37	68.59	69.46	68.68	67.49	66.65	65.75	66.83	66.39	66.85	66.67	66.70
28	68.37	68.58	69.47	68.68	67.43	66.65	66.11	66.86	66.39	66.84	66.70	66.70
29	68.37	68.64	69.47	68.82	67.44	66.65	66.06	66.95	66.39	66.89	66.71	66.70

(c) ketabton.com: The Digital Library

30	68.36	68.60	69.47	68.74	67.43	66.64	66.06	66.95	66.40	66.80	66.94	66.70
31	68.39	68.58	69.47	68.74	67.44	66.75						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانی د ارزښت زیات نوسان ښیي.

پورتنی جدول ښيي چې د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په لومړی نیمایي کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغاني په ارزښت کې تقريبا نوسان په نشت حساب وه، ولي په ورستیو میاشتو کې څه اندازه نوسان پکي لیدل کیږي.

د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي نرخ (۶۸,۳۶ؤ) دی، چې (۳۶۵) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۱,۶۶ؤ) په اندازه کموالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۶,۷۰ؤ) تبادلي نرخ ښيي. په یاد کال کې تر ټولو لوړ ترین نرخ یا په بل عبارت د افغانی تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د امریکایي ډالر په وړاندې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۴۸ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۵,۶۲ؤ) تبادله ده همدارنګه په (۱۳۹۵) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلي اوسط نرخ (۶۷,۳۷ؤ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳) او (۱۳۹۴) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ؤ)، (۴۹,۸۲ؤ)، (۵۵,۲۰ؤ)، (۵۶,۹۹ؤ) او (۶۳,۵۰ؤ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانی د ارزښت زیاتوالی د (۲,۴۲٪) په اندازه دی. (44)

په تېرو پنځه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې په مسلسل ډول کموالی راغلی، ولي په (۱۳۹۵) هجري شمسي کال کې د نورو کلونو برخلاف د افغانۍ ارزښت لوړ شوی دی. همدا شان د کال په لومړیو میاشتو کې یې ثبات هم درلود، ولي په ورستیو میاشتو کې که څه هم یو څه اندازه نوسان پکې لیدل کیږي، ولي په ارزښت کې یې کموالی نه بلکې لوړوالی رامنځته شوی دی.

44) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۵ هـ.ش)

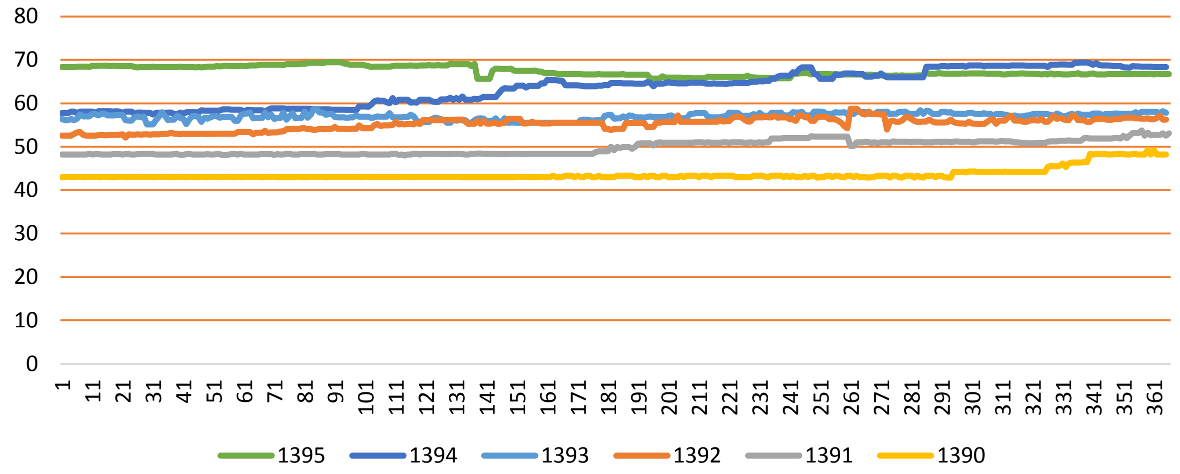

سرچینه: www.investing.com

د کال په لومړیو شپږو میاشتو کې، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلې نرخ نوسان تر ټولو لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې، له (۱,۴۵ف) تر (-۱,۸۵ ف) پورې وه. د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال د تبادلې نرخ ګراف دا ښیي چې د کال په پیل کې د افغانۍ ارزښت کې زیات نوسان شتون نه درلود، ولې په پنځمه میاشت کې د افغانۍ ارزښت یودمې کموالی کوي، او په همدې اساس د همدې کال په لومړیو شپږو میاشتو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د نوسان انټروال د تېرو پنځه واړو کلونو په پرتله لوی دی، چې له (۱,۹۵ف) تر (-۳,۴۷ ف) پورې دی.

د کال په نیمه وروستۍ کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د نوسان لوی ترین انټروال په کال (۱۳۹۲) هجري شمسي کې له (۴,۵۰ف) تر (-۳,۶ ف) وه. د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په یاده موده کې د افغانۍ ارزښت د نوسان انټروال تقریبا د یوې افغانۍ په اندازه یعني له (۰,۹۵ف) تر (-۰,۹۲) افغانۍ پورې ده، چې د تېرو پنځه واړه کلونو په پرتله لږ نوسان ښیي.

له پورته مطلب څخه څرګندیږي چې، د تېرو پنځه کلونو په پرتله د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت د لوړ ترین نوسان درلودونکی وه، او برعکس په وروستۍ نیمه کې د تر ټولو ټیټ ترین نوسان درلودونکی دی.

۷. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغاني د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۶) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	66.70	67.63	68.04	68.04	68.64	69.03	68.45	68.19	68.81	69.49	69.43	69.50
2	66.70	67.63	68.40	68.14	68.59	68.62	68.45	68.20	68.92	69.49	70.41	69.45
3	66.64	67.75	68.33	68.10	68.49	68.70	68.39	68.62	68.65	69.49	69.43	69.55
4	66.65	67.60	68.34	68.10	68.46	68.58	68.58	68.10	68.79	69.49	69.19	68.94

(c) ketabton.com: The Digital Library

5	66.62	67.60	68.26	68.11	68.33	68.58	68.63	68.27	68.79	69.48	69.19	68.92
6	66.62	67.63	68.26	68.08	68.40	68.58	68.27	68.27	68.79	69.48	69.36	68.92
7	66.62	67.65	68.26	68.09	68.40	68.43	68.21	68.27	68.85	69.68	69.21	68.92
8	66.70	67.57	68.26	68.08	68.40	68.71	68.25	68.60	68.99	69.48	69.21	69.24
9	66.72	67.60	68.24	67.99	68.45	68.75	68.25	68.47	68.83	69.51	69.21	69.47
10	66.72	67.60	68.37	68.09	68.46	68.45	68.25	68.39	68.76	69.51	69.53	68.90
11	66.70	67.60	68.29	68.09	68.42	68.44	68.43	68.73	68.83	69.51	69.36	69.35
12	66.70	67.60	68.31	68.09	68.49	68.44	68.20	68.39	68.83	69.65	69.34	69.30
13	66.70	67.59	68.31	68.08	68.41	68.44	68.20	68.39	68.93	69.74	69.48	69.30
14	66.69	67.63	68.31	68.26	68.42	68.42	68.20	68.39	68.88	69.89	69.19	68.98
15	67.39	67.65	68.31	68.30	68.40	68.44	68.20	68.39	68.92	69.70	69.19	69.43
16	67.40	67.60	68.28	68.31	68.42	68.75	68.20	68.45	68.89	69.69	69.19	69.37
17	67.44	67.60	68.28	68.34	68.42	68.42	68.20	68.72	69.04	69.69	69.01	69.47
18	67.46	67.54	68.28	68.34	68.44	68.42	68.23	68.64	69.04	70.24	69.52	69.48
19	67.46	67.63	68.26	68.30	68.40	68.42	68.21	68.66	69.04	70.28	69.30	69.33
20	67.46	67.85	68.26	68.30	68.41	68.42	68.20	68.66	69.04	69.90	68.78	69.33
21	67.46	67.96	68.26	68.42	68.41	68.51	68.17	68.66	68.90	70.10	68.84	69.51
22	67.37	67.97	68.46	68.37	68.41	68.60	68.20	68.58	68.90	69.84	68.84	68.99
23	67.39	68.00	67.91	68.39	68.39	68.59	68.20	68.73	69.00	69.83	68.84	69.44
24	67.39	68.00	68.15	68.39	68.51	68.63	68.20	68.78	69.30	69.83	69.40	69.48
25	67.66	68.00	68.07	68.39	68.67	68.63	68.18	68.59	69.30	69.83	69.41	69.50
26	67.38	68.15	68.05	68.39	68.60	68.63	68.21	68.50	69.30	69.32	69.45	69.07
27	67.38	68.17	68.05	68.43	68.65	68.63	68.58	68.66	69.60	70.37	68.99	69.07
28	67.30	68.20	68.05	68.40	68.69	68.67	68.22	68.66	69.83	70.43	68.99	69.52
29	67.18	68.11	68.04	68.55	68.69	68.70	68.19	68.66	69.51	69.45	68.99	69.53
30	67.57	68.10	68.02	68.45	68.69	68.72	68.19	68.75	69.68	69.43	68.99	
31	67.69	68.10	68.17	68.64	68.92	68.41						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

له پورتني جدول څخه معلومېږي چې په (۱۳۹۶) هجري شمسي کال کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې نوسان موجود وه ولې په ډېره زیاته اندازه نه دی.

د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۶۶,۷۰ؤ) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعنې د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۲,۸۲ؤ) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۶۹,۵۲ؤ) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال کې د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۰,۴۲ؤ) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۶,۶۲ؤ) تبادله ده همدا شان په

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳۹۶) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۶۸,۵۳ﻓ) دی، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳)، (۱۳۹۴) او (۱۳۹۵) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ﻓ)، (۴۹,۸۲ﻓ)، (۵۵,۲۰ﻓ)، (۵۶,۹۹ﻓ)، (۶۳,۵۰ﻓ) او (۶۷,۳۷ﻓ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۴,۲۳٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان په لاندې چارټ کې ښودل شوی دی.[45]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۶ هـ.ش)

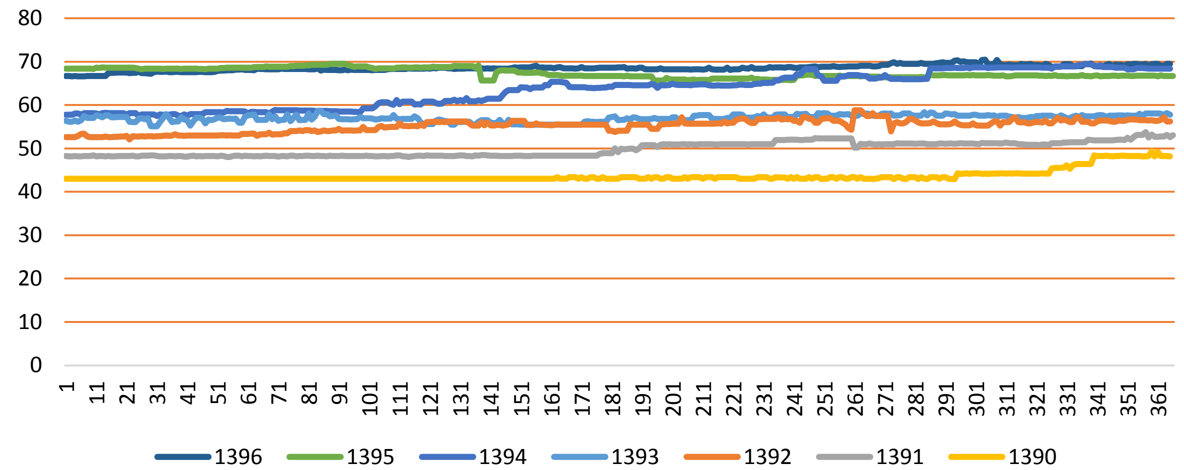

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۶) هجري شمسي کال په لومړۍ نمايي کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ د نوسان انټروال له (۰,۶۹ﻓ) تر (۰,۵۴- ﻓ) پورې دی، چې د تېرو شپږ کلونو د لوړ ترین رقم څخه ټیټ دی. په وروستۍ نیمه کې هم د (۱۳۹۲) هجري شمسي کال د وروستي نیمې د لوړ ترین انټروال په پرتله کوچنی یعنې له (۱,۰۴ﻓ) تر (۰,۹۷- ﻓ) پورې دی.

۸. د آمریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ څرنګوالی، کال (۱۳۹۷) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	69.54	70.45	71.39	71.68	73.85	73.15	75.76	75.92	76.00	74.96	75.98	75.35
2	69.55	70.45	71.85	71.58	72.98	73.32	75.95	76.15	76.05	74.96	75.78	75.45
3	69.47	70.48	71.82	71.58	72.75	72.67	75.68	76.18	76.05	75.46	75.80	75.45
4	69.03	70.43	71.61	71.65	73.10	72.67	75.45	75.75	76.05	75.90	75.80	74.58
5	69.03	70.53	71.82	72.48	73.10	73.15	75.45	75.37	75.98	75.95	75.90	74.58
6	69.03	70.55	71.82	72.65	72.56	73.35	75.93	75.37	76.08	76.03	75.45	75.56
7	69.53	70.50	72.07	72.80	72.56	72.45	75.67	75.80	76.30	75.68	75.45	75.43
8	69.55	70.25	71.82	72.80	73.20	73.45	75.67	75.70	76.10	75.68	76.15	75.43
9	69.62	70.50	71.05	73.28	73.15	73.45	75.95	75.85	76.00	75.68	75.55	75.43

45) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

10	69.62	70.56	71.55	73.28	72.75	73.26	75.85	75.50	75.79	75.55	75.75	75.50
11	69.27	70.50	71.50	73.00	72.95	73.26	75.93	75.80	75.79	75.80	75.90	74.59
12	69.27	70.43	71.32	73.55	72.95	73.25	75.60	74.98	76.03	75.78	75.60	74.59
13	69.60	70.48	71.32	73.68	72.16	73.58	76.21	74.98	76.13	75.80	75.20	75.44
14	69.58	70.68	71.70	73.60	72.16	73.80	75.76	75.05	76.13	75.85	75.20	75.50
15	69.53	70.51	71.45	73.65	72.83	73.95	75.76	75.77	76.03	75.36	76.00	75.60
16	69.60	70.68	71.30	73.65	72.95	73.95	75.76	75.80	76.03	75.36	75.60	75.68
17	69.65	70.45	71.53	73.65	73.20	74.20	76.00	75.85	75.78	75.73	75.60	75.60
18	69.51	70.68	71.58	74.02	73.30	74.20	76.00	75.95	75.78	76.05	75.68	75.60
19	69.65	70.63	71.43	73.88	73.10	74.20	75.95	75.66	76.11	75.90	75.53	75.60
20	69.55	70.73	71.43	73.05	72.39	74.10	76.05	75.66	76.08	75.90	75.53	75.56
21	69.65	70.81	71.76	73.40	72.39	74.31	75.99	76.00	76.05	75.90	75.53	75.78
22	69.85	70.87	71.50	73.00	73.00	75.60	75.99	75.70	75.80	75.49	75.93	75.80
23	69.85	70.73	71.70	72.26	73.20	75.10	76.32	76.00	76.05	75.49	75.23	75.70
24	69.85	70.62	71.58	72.26	72.99	76.02	76.08	76.27	75.80	76.03	75.38	75.81
25	69.85	71.22	71.63	72.99	73.27	76.02	76.03	76.13	75.80	75.78	74.35	75.20
26	70.00	71.34	71.55	73.18	73.25	76.32	76.29	76.11	76.22	75.80	75.38	75.20
27	70.43	70.95	71.55	73.05	72.72	76.38	76.25	76.11	76.23	75.68	74.53	75.67
28	70.23	70.95	71.58	73.20	72.72	75.78	75.93	76.19	76.08	75.85	74.53	76.00
29	70.50	71.23	71.75	73.40	73.37	75.35	75.93	76.08	75.80	75.38	75.53	75.88
30	70.45	71.23	71.55	73.11	73.15	75.88	76.42	76.13	74.70	75.38	75.40	
31	70.60	71.33	71.63	73.11	73.15	75.76						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه کډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي.

په (۱۳۹۷) هجري شمسي کال کې هم د تېرو کلونو په څېر د افغانۍ په ارزښت کې تر یو حده نوسان شتون درلود، ولي د (۱۳۹۳) هجري شمسي کال په شان ډېر زیات نه دی.

د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۶۹,۵۴ف) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۶,۳۳ف) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۷۵,۸۷ف) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۶,۴۲ف) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۶۹,۰۳ف) تبادله ده همداشان په (۱۳۹۷) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۷۳,۸۳ف) ده، چې په (۱۳۹۰)، (۱۳۹۱)، (۱۳۹۲)، (۱۳۹۳)، (۱۳۹۴)، (۱۳۹۵) او (۱۳۹۶) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶ف)، (۴۹,۸۲ف)، (۵۵,۲۰ف)، (۵۶,۹۹ف)، (۶۳,۵۰ف)،

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶۷,۳۷فړ) او (۶۸,۵۳فړ) وه. او همداشان د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۹,۱۰٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندي د افغانۍ د تبادلي نرخ کې نوسان په لاندي چارټ کې ښودل شوی دی. (46)

د یو (USD) په وړاندي د (AFN) د تبادلي نرخ کال (۱۳۹۷هـ.ش)

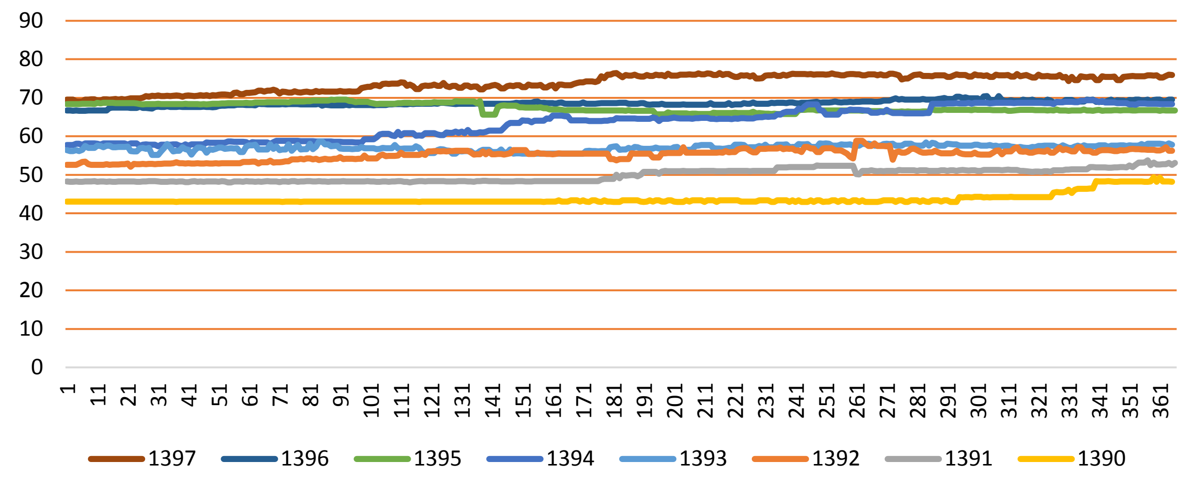

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکایي ډالر په وړاندي د افغانۍ د ارزښت د نوسان انتروال له (۱,۲۹فړ) تر (۰,۹- فړ) او په وروستی نیمه کې له (۱,۰۲فړ) تر (۱,۱- فړ) پوري دی، چي د تېري منظور دورې د لوړ ترین ارقامو څخه د کم انتروال ښودونکي دي.

۹. د آمریکایي ډالر په وړاندي د افغاني د تبادلي نرخ ځرنګوالی، کال (۱۳۹۸) هجري شمسي

1	حمل	ثور	جوزا	سرطان	اسد	سنبله	میزان	عقرب	قوس	جدي	دلو	حوت
1	75.87	77.47	80.47	80.78	79.90	78.57	78.24	78.25	78.40	78.47	77.84	76.85
2	75.87	77.37	80.45	80.78	80.97	78.57	78.11	78.28	78.44	78.82	77.81	77.11
3	75.46	77.75	80.60	81.20	79.90	78.57	78.18	78.22	78.44	78.55	76.77	77.11
4	75.46	77.67	80.68	80.97	79.85	78.57	78.11	78.14	78.56	78.55	76.82	77.11
5	75.92	77.82	80.68	81.45	79.85	78.20	78.32	78.14	78.85	78.65	76.89	78.26
6	75.88	77.69	81.38	81.65	79.85	78.37	78.32	78.14	78.72	78.65	76.89	77.75
7	75.91	77.54	80.42	80.80	79.89	78.16	78.32	78.10	78.80	78.17	78.07	76.60
8	76.13	77.54	79.87	81.44	78.94	77.95	78.32	77.98	78.55	78.17	76.65	76.21
9	76.05	77.89	80.05	81.44	78.83	77.95	78.26	77.95	78.55	78.97	76.80	76.30
10	75.89	77.55	80.10	82.04	79.11	77.95	78.41	78.13	78.55	78.20	76.67	75.88
11	75.89	77.55	79.37	81.25	78.31	77.95	78.28	78.13	79.04	78.00	76.76	75.88
12	76.19	77.55	79.37	80.80	78.30	77.95	78.33	78.13	78.81	78.22	76.42	75.96
13	75.95	77.55	80.17	80.28	78.30	78.21	78.19	78.13	78.64	77.78	76.42	75.61
14	76.25	77.72	80.10	80.11	78.54	78.22	78.19	78.73	79.00	77.20	76.52	76.46

46) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

(c) ketabton.com: The Digital Library

15	76.75	77.72	80.10	80.11	78.18	78.25	78.25	78.47	78.45	77.20	78.10	76.04
16	76.75	78.07	80.10	80.11	78.42	78.25	78.33	78.64	78.63	78.10	76.70	76.10
17	76.73	77.45	79.30	80.98	78.14	78.25	78.19	78.30	78.63	78.05	76.80	76.10
18	76.73	78.20	79.30	81.02	78.51	78.25	78.23	78.30	78.90	77.95	76.81	76.10
19	76.70	78.00	79.30	81.02	78.51	78.52	78.14	78.30	78.70	77.85	76.81	76.10
20	77.05	78.20	79.30	81.17	78.51	78.52	78.15	78.58	78.40	78.24	76.81	76.00
21	77.52	78.28	80.17	80.87	78.51	78.59	78.15	78.38	78.76	77.37	77.86	76.15
22	77.50	78.28	80.25	80.20	78.51	78.38	78.51	78.30	78.54	77.37	77.75	76.14
23	77.10	78.10	80.26	80.20	78.51	78.38	78.58	78.96	78.74	77.66	77.95	76.11
24	77.30	78.30	80.04	81.12	78.37	78.38	78.47	78.32	78.74	78.11	77.00	76.11
25	77.30	78.20	80.24	80.92	78.37	78.48	78.70	78.38	78.94	78.08	77.15	76.11
26	77.43	78.85	80.24	81.07	78.37	78.11	78.63	78.38	78.70	76.90	77.15	76.22
27	77.78	79.11	79.96	80.97	78.37	78.38	78.22	78.73	78.90	76.90	77.15	75.88
28	77.72	79.11	80.60	81.17	78.37	78.13	78.22	78.50	78.47	76.90	78.27	76.13
29	78.00	79.11	80.69	80.09	78.39	78.24	78.55	78.60	78.72	76.90	77.77	75.95
30	77.55	78.91	81.17	80.09	78.52	78.24	78.56	78.80	78.47	77.96	77.82	
31	77.47	79.71	80.87	80.09	78.49	78.24						

سرچینه: dab.gov.af، www.saraishahzada.af، https://finance.yahoo.com او www.investing.com

په جدول کې تر ټولو لوړ ترین نرخ په پوخ شین او تر ټولو ټیټ ترین نرخ په پوخ سور رنګ ښودل شوی، هر څومره چې د رنګونه ګډ وډ ښودل شوي په هماغه اندازه د د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت زیات نوسان ښیي، نو په همدې اساس ویلای شو چې په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پرتله کم نوسان شتون درلود. همدارنګه باید یادونه وکړو چې په تېرو نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغاني په ارزښت کې تر ټولو زیات ترین نوسان په کال (۱۳۹۳) هجري شمسي کې شتون درلود او تر ټولو کم ترین یې په (۱۳۹۴) هجري شمسي کې وه.

د (۱۳۹۸) هجري شمسي کال په پیل کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ (۷۵,۸۷؋) دی، چې (۳۶۴) ورځې وروسته یعني د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال په پای کې په یاد نرخ کې د (۰,۰۷؋) په اندازه زیاتوالی راغلی، چې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د (۷۵,۹۴؋) تبادلې نرخ ښیي. په یاد کال د افغانۍ تر ټولو ټیټ ترین ارزښت د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۸۲,۰۴؋) تبادله ده، او تر ټولو ټیټ ترین نرخ بیا د یو امریکایي ډالر په مقابل کې د (۷۵,۴۶؋) تبادله ده همدا شان په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې اوسط نرخ (۷۸,۳۱؋) ده، چې له (۱۳۹۰) تر (۱۳۹۷) هجري شمسي کلونو کې په ترتیب سره (۴۳,۶۶؋)، (۴۹,۸۲؋)، (۵۵,۲۰؋)، (۵۶,۹۹؋)، (۶۳,۵۰؋)، (۶۷,۳۷؋)، (۶۸,۵۳؋) او (۷۳,۸۳؋) وه. او همداشان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال تر پایه د افغانۍ د ارزښت کموالی د (۰,۰۹٪) په اندازه دی. په یاد کال کې د یو امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې نوسان په لاندې چارټ کې ښودل شوی دی.[47]

د یو (USD) په وړاندې د (AFN) د تبادلې نرخ کال (۱۳۹۸ هـ.ش)

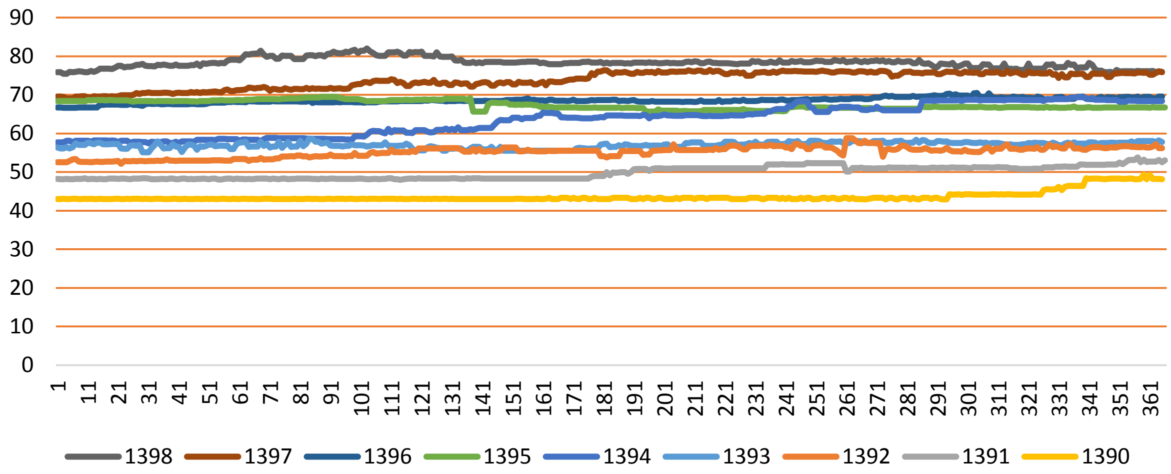

سرچینه: www.investing.com

د (۱۳۹۸) هجري شمسي کال په لومړۍ نیمه کې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت د نوسان انټروال له (۱,۰۷؋) تر (۱,۰۸- ؋) او په وروستۍ نیمه کې له (۱,۵۷؋) تر (۱,۴۲- ؋) پورې دی، چې د تېرې منظور دورې د لوړ ترین ارقامو څخه د کم انټروال ښودونکي دي.

د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې د افغانستان په اقتصاد باندې

د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هېواد د پیسو ارزښت کموالی او زیاتوالی د لوی اقتصاد څلور اساسي اهداف (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او استخدام سطحه) تر تاثیر لاندې راولي. دا چې په تېرو نهه کلونو کې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت کموالي د افغانستان په اقتصاد باندې څه ډول تاثیر وارد کړی په لاندې ډول ورڅخه یادونه کوو:

۱. د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون په نرخ باندې

د یو هېواد د پیسو ارزښت کې رامنځته کېدونکی بدلون په دوه ډوله دی، چې د پولي واحد ارزښت لوړېدل (Currency Appreciation or Revaluation) او ارزښت کمېدلو (Currency Depreciation or devaluation) څخه عبارت دي. کله چې د یو هېواد د ملي پیسو ارزښت لوړېږي نو د هېواد دننه ورسره د قیمتونو سطحه کې کموالی راځي او برعکس که ارزښت یې غورځي،[48] نو

47) https://m.investing.com/currencies/usd-afn

48) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي سره به د قيمتونو سطحه لوړيږي، ولي دا حتمي نه ده چې د تبادلې نرخ بدلون له کبله دې ياد تاثيرات رامنځته شي، ځکه چې هيوادونه نه يوائې دا چې له بهرنۍ نړۍ څخه وارد شويو توکو څخه استفاده کوي، بلکې؛ د هيواد دننه هم ګڼ شمېر توکي توليد او استفاده کوي. بلاخره ويلای شو، چې د پيسو په ارزښت کې بدلون له کبله د انفلاسيون نرخ متاثيره کيدل د يو هيواد د حقيقي توليد سطحې پورې تړلی دی.

په تېره يوه لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت تقريبا په دوامداره ډول کموالی کړی چې له (۱۳۹۸-۱۳۹۰) هجري شمسي کال پورې پکې د (۷۶,۶۱٪) په اندازه کموالی راغلی. په تېره يوه لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت او انفلاسيون نرخ اړوند ارقام په لاندې ډول دي:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in Inflation Rate (%)	4.41	-0.45	0.15	-0.37	-1.14	-7.64	0.14	-0.87	4.87

منبع: www.macrotrends.net

له پورتنيو ارقامو څخه ښکاري چې د پيسو په ارزښت کې نږدې دوامداره کموالی رامنځته شوی دی. همدارنګه د انفلاسيون نرخ که څه هم په وروستيو کلونو کې ټيټ معلوميږي، ولې په مجموع کې د قيمتونو عمومي سطحه کې تر يو حده لوړوالی رامنځته شوی دی. د پورتني ارقامو په نظر کې نيولو او (Regression Analysis) څخه په استفادې د انفلاسيون نرخ او تبادلې نرخ ترمنځ اړيکې اړوند لاندې معلومات لاسته راځي.

$$Linear\ Model: \widehat{Y} = -1.006 + 0.136x$$

$$P - value = 0.531$$

$$B - Value = 0.136$$

$$R\ Square = 0.058$$

پورتنی جدول څرګندوي، چې د تبادلې نرخ اغېز اړوند د انفلاسيون نرخ مهم فکتور نه دی، ځکه چې د پي ارزښت (P-Value) له (۰,۰۵) څخه لوړ دی. د بي ارزښت (B-Value) مثبت قيمت د انفلاسيون نرخ او د تبادلې نرخ ترمنځ مثبته رابطه ښيي او (R^2) دا ښيي چې د انفلاسيون نرخ باندې د تبادلې نرخ د بدلون تاثير د (۵,۸۳) سلنه په اندازه دی. بايد يادونه وکړو چې (Linear Model) د انفلاسيون نرخ د اوسط بدلون د ګراف رسمولو لپاره استفاده کيږي، چې د ګراف له رسمولو وروسته د تبادلې نرخ (x)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او انفلاسیون نرخ (y) هره نقطه په نښه کیږي. هرڅومره چې رسم شوي نقاط له ګراف څخه پراګنده پراته وي په هم هغه اندازه به د متحویلونو ترمنځ اړیکه ضعیفه وي.

د هغه ډېټا په اساس چې مونږ د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ، او په افغانستان کې د انفلاسیون نرخ اړوند را ټوله کړې، دا څرګندیږي چې د انفلاسیون نرخ ډېر مهم فکټور نه دی. د دې خبرې لومړی دلیل دا دی چې د پیسو په ارزښت کې بدلون له کبله د انفلاسیون نرخ متاثیره کیدل د یو هیواد د حقیقي تولید سطحې پورې تړلی دی، ځکه چې د تبادلې نرخ له کبله د انفلاسیون نرخ هغه وخت متاثیره کیږي کله چې د هیواد دننه د واردېدونکو توکو تعویضي جنس رامنځته نشي. او دویم دلیل دا دی چې تر (۱۳۹۸) کال پورې په افغانستان کې د افغانۍ چلښت په نشت حساب وه، او د هیواد د تجارت زیاته اندازه له پاکستان او ایران سره وه، چې د واریدېدونکو توکو تادیه او په داخل کې پلور دواړه به په روپۍ او تومن باندې وه، نو د امریکایي ډالر په مقابل کې د افغانۍ په ارزښت کې د بدلون تاثیر هم باید د افغانۍ د چلښت او د وارداتو په مقابل کې د امریکایي ډالر د تادیې په اندازه وي.

۲. د تبادلې نرخ تاثیر په اقتصادي وده باندې

د یو هیواد د پیسو ارزښت کموالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي او د دواړو متحویلونو ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. [49] مثلا، که په افغانستان کې د یو طبي بوټي قیمت (۵۰؋) وي او د امریکایي ډالر په مقابل کې د افغانۍ د تبادلې نرخ له (۱/۵۰) څخه (۱/۱۰۰) ته ټیټیږي، نو پدې صورت کې امریکایي تجار کولای شي چې د یو ډالر په مقابل کې (۱۰۰؋) ترلاسه کړي، په داسې حال کې چې مخکې به یې (۵۰؋) ترلاسه کولې او په همدې (۵۰؋) به یې یو طبي بوټی اخیستل، ولې اوس کولای شي چې په همهغه یو ډالر دوه طبي بوټي واخلي، ځکه چې د یو امریکایي ډالر په مقابل کې (۱۰۰؋) او د (۱۰۰؋) په بدل کې دوه طبي بوټي ترلاسه کوي. دا په دې مانا ده چې د افغانۍ د ارزښت کمېدلو سره به له افغانستان څخه امریکا ته صادرېدونکي طبي بوټي قیمت له (1USD) څخه (0.5USD) ته ښکته شي. د تقاضا قانون په اساس، کله چې د یو شي قیمت ټیټیږي، تقاضا ورته زیاتېږي. نو دا چې د هیواد د پیسو ارزښت کې کموالي سره صادرات لوړیږي، او د هیواد داخلي تولیداتو ته په نړیوال بازار کې تقاضا لوړیږي نو دې سره په داخل د هیواد کې د تولید سطحه لوړیږي او بلاخره د سړي سر ناخالص داخلي تولید د زیاتوالي سبب ګرځي، کوم چې اقتصادي وده څرګندوي.

49) Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. *International Review of Applied Economics*, 19.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادي وده له هغه اندازه حاصل څخه عبارت دی چې په وسیله یي په یوه اوږده موده کې د یو هیواد سرانه عاید زیاتوالی وکړي.[50]

له (۱۳۹۰-۹۸) هجري شمسي کال پورې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلې نرخ او (GDP/Capita) کې بدلون په لاندې ډول دی:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in GDP/Capita (%)	14.38	12.72	-1.03	-3.24	-9.37	2.81	3.30	-10.01	-20.71

منبع: www.nasia.gov.af

د (Regression Analysis) څخه په استفادې د پورتنی ډېټا تحلیل لاندې ارقام په لاس راکوي:

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -3.302 + 0.309x$$

$$P - value = 0.649$$

$$B - Value = 0.309$$

$$R\ Square = 0.031$$

که د افغانی په ارزښت کې بدلون او انفلاسیون نرخ ترمنځ اړیکي اړوند ارقام چې د احصایوي تحلیل په نتیجه کې مو ترلاسه کړي وه، له پورتنیو ارقامو سره مقایسه کړو، دا معلومیږي چې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی په ارزښت کې بدلون تاثیر د اقتصادي ودې په پرتله په انفلاسیون نرخ باندې زیات دی، ځکه چې د انفلاسیون نرخ لپاره د تبادلې نرخ د پي ارزښت (P-Value) د اقتصادي ودې لپاره د پي ارزښت (P-Value) څخه ټیټ دی، او هر څومره چې د پي ارزښت ټیټ وي په هم هغه اندازه د آزاد متحویل تاثیر په تړلي متحویل زیات وي.

د (P-Value) ارزښت د (۰,۰۵) څخه لوړ پدې مانا دی، چې اقتصادي وده ډېر مهم فکتور نه دی، همداشان د اقتصادي ودې د (P-Value) ارزښت نسبت انفلاسیون نرخ ته هم لوړ دی، او دا په دې دلالت کوي، چې د اقتصادي ودې په پرتله انفلاسیون نرخ مهم فکتور دی.

د بیټا (B-Value) مثبت ارزښت د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلې نرخ او اقتصادي ودې تر منځ مستقیمه رابطه ښیي، او په اقتصادي وده باندې د امریکايي ډالر په وړاندې د افغانی د تبادلې

50) نظامي، حمد الله؛ (۱۳۹۷). لوی اقتصاد. جلال آباد، افغانستان: مومند خپرندویه ټولنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرخ تاثير د (۳,۱۴٪) په اندازه ده، چې له دې څخه هم د اقتصادي ودي په پرتله د انفلاسيون نرخ فکټور زيات اهميت څرګنديږي.

له هغه ټولګه معلوماتو څخه چې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د افغانستان د سرې سر ناخالص داخلي توليد اړوند شتون لري، دا څرنګنديږي چې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت کمېدل د افغانستان په اقتصادي وده باندې مثبت تاثير غورځولی دی.

۳. د تبادلې نرخ تاثير په خارجي تجارت باندې

د ګټې په موخه د شغل او پېشې په ډول په پرلپسې توګه د منقولو اجناسو اخيستل او خرڅول عبارت له تجارت څخه دی.[51] هيڅ يو هيواد په ټوله مانا په خپل ځان باندې متکي نه دی، بلکې؛ په يو نه يو برخه کې د نورو هيوادونو تجارتي راکړه ورکړو ته اړ وي. د خارجي تجارت په برخه کې صادرات او واردات لرو، او د تبادلې نرخ کموالی او زياتوالی يې په هر يو جلا جلا تاثير لري، چې مونږ هم هر يو په جلا جلا توګه تر مطالعې لاندې نيسو:

۱,۳. د تبادلې نرخ تاثير په صادراتو باندې

د خارجي اسعارو په وړاندې د يو هيواد د پيسو د ارزښت کموالي سره د ياد هيواد د صادراتي توکو قيمت ټيټيږي.[52] د تقاضا د قانون په اساس د قيمت او تقاضا د مقدار ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري. بلاخره ويلای شو چې د تبادلې نرخ لوړوالي او د صادراتو ترمنځ مثبته اړيکه شتون لري. هرڅومره چې د يو هيواد د پيسو ارزښت کموالی کوي، په همهغه اندازه په نړيوال بازار کې د ياد هيواد توکو ته تقاضا زياتيږي، او هر کله چې د يو جنس په مقابل کې تقاضا لوړيږي، نو توليدونکي د تقاضا رامنځته شوي مازاد مشبوع کولو لپاره د توليد مقدار د لوړوالي لاري چاري په کار اچوي، نوي ماشينونه او کارګر استخداموي او د توليد مقدار لوړوي. څرنګه چې له يو خوا په نړيوال بازار کې داخلي توليداتو ته تقاضا زياتيږي او له بل پلوه په داخل د هيواد کې د توليد مقدارو لوړيږي، نو طبعي ده چې د صادراتو په مقدار کې به هم د لوړوالي سبب ګرځي.

په وروستۍ لسيزه کې د امريکايي ډالر په وړاندې د افغانستان د افغانۍ ارزښت او صادراتو اړوند وړاندې شوي ارقام په لاندې ډول دي. چې په لومړي قطار کې کلونه، بيا د تبادلې نرخ کې کلنی بدلون او ورپسې د صادراتو په مقدار کې کلنی بدلون ښودل شوی دی.

---

51) خليلزی، صفی الله؛ (۱۳۹۶). کاروبار پېژندنه. جلال آباد، افغانستان: دعوت خپرندويه ټولنه.

52) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Year	1391	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Ex. Rate at Mar/19	43.04	48.18	53.05	56.23	57.77	68.36	66.70	69.52	75.87	75.94
Exports (Million $)	388.5	375.9	414.5	515.0	570.5	571.4	596.5	831.9	875.2	1508

منبع: www.nasia.gov.af

پورتنی جدول په ښکاره ډول د افغانی د ارزښت د کمښت سره د صادراتو زیاتوالی ښیي. هر څومره چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړ شوی په هم هغه اندازه ورسره په مسلسل ډول د صادراتو په مقدار کې لوړوالی راغلی دی. د موضوع د لا وضاحت لپاره د احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شوي ارقام راوړو، چې په لاندي ډول دي:

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -774.69 + 23.417x$$

$$P - value = 0.007$$

$$B - Value = 23.417$$

$$R\ Square = 0.619$$

پورتني ارقام له کین طرف څخه په ښي طرف په ترتیب سره دا مطب واضح کوي، چې د تبادلې نرخ تاثیر اړوند، صادرات ډېر مهم فکتور دی، د دواړو متحولینو ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، یعني هرڅومره چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړ شوی په هم هغه کچه ورسره په صادراتو کې زیاتوالی راغلی او د مورد نظر اسعارو د تبادلې نرخ تاثیر په صادراتو باندي د (۶۱,۹٪) په اندازه دی.

په لاینر موډل کې هم د (x) ضریب د بې ارزښت ښیي او د بې مثبت ارزښت د متحویلونو ترمنځ د مثبتې اړیکې څرګندونه کوي.

ډېره مهمه خبره چې له پورتني جدول څخه څرګندیږي دا ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ تاثیر د صادراتو په مقدار باندي په ډېره پراخه اندازه ده، او دا د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د (Devaluation) ارزښت څرګندوي. د دې خبرې دلیل دا کیدای شي چې د افغانستان اکثره لوړ ارزښت لرونکې صادراتي توکي لکه، غالۍ، زعفران، جنغوزي او نور له پاکستان او ایران علاوه غربي هیوادونو ته هم صادریږي،[53] چې هلته د امریکایي ډالر په مقابل کې په پلور رسول کیږي، نو طبعي ده چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت د بدلون تاثیر به هم ورباندې په پراخه

53) https://tradingeconomics.com/afghanistan/exports-by-country

(c) ketabton.com: The Digital Library

کچه وي. د مثال په توګه، په (۲۰۱۸) میلادي کال کې د افغانستان د صادراتو له (۵۰) سلنه زیات یې د پاکستان او ایران علاوه نورو هیوادونو ته صادر شوي دي.[54]

۲،۳. د تبادلې نرخ تاثیر په وارداتو باندې

مخکې مو په صادراتو باندې د تبادلې نرخ تاثیر څخه یادونه وکړه، او دا مو واضح کړه چې د تبادلې نرخ او صادراتو د مقدار ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. دا چې واردات د صادراتو برعکس مفهوم لري، نو د تبادلې نرخ تاثیر به هم ورباندې د صادراتو برعکس وي،[55] ولې؛ که شرایط توپیر کوي نو نتیجه به په ذکر شوي ډول ترلاسه نشي. په وروستی لسیزه کې د افغانستان د وارداتو مقدار او د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ په لاندې ډول وه:

Year	1391	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Ex. Rate at Mar/19	43.04	48.18	53.05	56.23	57.77	68.36	66.70	69.52	75.87	75.94
Imports (Million $)	5154	6515	9069	8724	7729	7723	6534	7793	7407	80003

منبع: www.nasia.gov.af

پورتني ارقام د کلونو په تفکیک په میلیون ډالر سره د افغانستان د وارداتو مقدار او د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت ښیي. که څه هم مخکې مو یادونه وکړه چې د تبادلې نرخ او وارداتو ترمنځ اړیکه منفي وي، ولې پورتني ارقام دا څرګندوي چې د افغانۍ د ارزښت په کموالي سره بیا هم د وارداتو مقدار نږدې په مسلسل ډول زیات شوی دی. د دې لپاره چې موضوع لا واضح شي، له احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شویو لاندنیو ارقامو ته کتنه کوو.

$$Linear\ Model: \hat{Y} = -41512 + 913.95x$$

$$P - value = 0.185$$

$$B - Value = 913.946$$

$$R\ Square = 0.208$$

پورتنی جدول په څرګند ډول ښیي چې د وارداتو او امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، چې د تبادلې نرخ بدلون د (۲۰،۸۱٪) په اندازه د وارداتو په مقدار باندې تاثیر درلود، او همدارنګه د (P-Value) ارزښت ښیي، چې د تبادلې نرخ تاثیر اړوند واردات مهم فکتور نه دی.

---

54) https://tradingeconomics.com/afghanistan/exports-by-country

55) کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید یادونه وشي چې د یو هیواد د کرنسي (Devaluation) په هغه صورت کې د وارداتو د کموالي لپاره موثر تمامیږي، چې د هیواد دننه د تولید ظرفیت لوړ شي، او د وارداتي توکو د تقاضا ارتجاعیت باید لوړ وي. "د تقاضا لوړ ارتجاعیت په دې مانا ده چې د توکو په قیمت کې د لږ تغیر سره د تقاضا مقدار په زیاته اندازه تغیر وکړي."[56] که داسي نه وي، نو د تبادلې نرخ تاثیر ممکن کم اوسي.

دا چې د افغانستان نفوس په چټکۍ سره وده کوي او د نفوسو زیاتوالی د تقاضا د لوړوالي یوه وسیله ده. بلخوا د هیواد نږدې ټول لومړني توکي له بهرنۍ نړۍ پوره کیږي، یواځې کم تعداد زراعتي محصولات د هیواد دننه کرل کیږي، چې د هغه لپاره هم د ساتنې وسایل شتون نلري، او له یواځنۍ مودې څخه علاوه چې زراعتي محصولات پکې پخیږي، د کال په نوره اوږده کې باید وارد شي. نو دا چې له یو خوا د هیواد دننه د مجموعي تقاضا مقدار په چټکۍ سره لوړیږي او له بل پلوه د هیواد دننه د لومړنیو توکو د تولید فرصت په نشت حساب دی، ضروري ده چې د وارداتو مقدار به لوړوالی کوي.

همدارنګه د افغانستان اکثریت وارداتي توکي لومړني خوراکي مواد وي چې تر ډېره یې له پاکستان او ایران څخه واردیږي. په (۱۳۹۸) هجري شمسي کال کې د هیواد د واریداتو له جملې څخه یوازې یو میلیارد او (۲۴۷) میلیونه ډالر په ارزښت یې له ایران هیواد څخه افغانستان ته را وارد شوي دي، کوم چې د نورو ټولو هغه هیوادونو په پرتله لوړ رقم ښیي، چې افغانستان ورڅخه تجارتي توکي واردوي.[57] که چیرته مونږ د پاکستانۍ کلداري او ایراني تومن په وړاندې د افغانۍ ارزښت تېره ډېټا وګورو، دا واضح ده چې د افغانۍ ارزښت کموالی نه، بلکې لوړوالی کړی، او د یو هیواد د پیسو ارزښت لوړوالي او وارداتو مقدار ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري. هر څومره چې د هیواد پیسو ارزښت لوړیږي په هم هغه کچه به په داخلي بازارونو کې د وارداتي توکو قیمت ټیټ او د قیمت ټیټوالي سره تقاضا زیاتیږي، او کله چې وارداتي توکو ته تقاضا لوړیږي، نو ورسره به د وارداتو په مقدار کې هم لوړوالی راځي.

۴. د تبادلې نرخ تاثیر د وزګارتیا په کچه باندي

مخکې مو له دې څخه یادونه وکړه چې د یو هیواد د کرنسي د ارزښت کموالی (Devaluation) یو تاثیر هم د انفلاسیون نرخ لوړوالی دی، او د انفلاسیون نرخ په دوه جلا شرایطو کې د وزګارتیا په سطحه متفاوت تاثیرات لري. کله چې د انفلاسیون نرخ لوړیږي، او د مجموعي تقاضا مقدار یا هیڅ لوړ نشي او یا هم د انفلاسیون نرخ په پرتله په کمه اندازه لوړ شي، نو په دې صورت کې د انفلاسیون نرخ لوړوالي سره د وزګارتیا کچه لوړیږي، او کله چې د انفلاسیون نرخ لوړوالي څخه زیات د

[56]) نورمل، محمد زبیر؛ (۱۳۹۶). د کوچني اقتصاد اساسات. جلال آباد، افغانستان: یار خپرندویه ټولنه.
[57]) https://www.google.com/amp/s/www.bbc.com/persian/amp/afghanistan-51626158

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجموعي تقاضا مقدار لوړ شي نو په دې صورت کې د وزګارتیا سطحه کې کموالی راځي، او استخدام رامنځته کیږي. که څه هم د قیمتونو سطحې لوړوالي سره تقاضا کموالی کوي، ولې؛ دلته نور فکتورونه لکه د نفوسو وده، د عاید سطحې لوړوالی او نور هم شتون لري چې د تقاضا د لوړوالي باعث ګرځي.(58)

دا چې د پیسو د ارزښت کموالي سره له یو خوا د هیواد دننه د قیمتونو سطحه لوړوالی کوي، له بل پلوه که چیرته د هیواد صادراتي توکي د تقاضا لوړ ارتجاعیت ولري، نو دې سره به د هیواد صادراتي توکو ته په بهر کې تقاضا ډېره زیاته شي او د تقاضا یاد مقدار مشبوع کولو لپاره باید داخلي تصدی د تولید مقدار لوړ کړي او د تولید مقدار لوړولو لپاره باید خلک په کار وګماري. که له یو پلوه د قیمتونو سطحې لوړوالی د تقاضا د کموالي، د تقاضا کموالی د تولید د مقدار کموالي او د تولید مقدار کموالی د وزګارتیا سطحې د لوړوالي سبب ګرځي، ولې دا چې په نړیوال بازار کې د هیواد د صادراتي توکو قیمت ټیټیږي نو دې سره به په نړیوال بازار کې داخلي تولیداتو ته تقاضا لوړه شي، او د تقاضا د یاد مقدار د پوره کولو لپاره به د هیواد دننه کارګري قوې ته تقاضا لوړه شي کله چې کارګري قوې ته تقاضا زیاتیږي، نو دې سره د هغوی د مزد اندازه هم لوړیږي.(59) بلاخره ویلای شو چې کله د یو هیواد د پیسو ارزښت د خارجي اسعارو په مقابل کې رالویږي، نو دا د لوړ د تقاضا ارتجاعیت لرونکو توکو صادرات ډېر تشویقوي، چې په وسیله یې د هیواد دننه د استخدام سطحه باندې هم مثبت تاثیر اچوي. د هیواد دننه د قیمت سطحې لوړوالي تاثیر د مزدونو لوړوالي باندې له منځه ځي، ولې د مزدونو دا لوړوالی باید د تقاضا د هغه مقدار زیاتوالي څخه زیات نه وي چې په نړیوال بازار کې داخلي توکو ته رامنځته کیږي.

په وروستۍ نهه کلونو کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی او د وزګارتیا سطحې کې بدلون په لاندې ډول دی:

Year	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398
Change in Ex. Rate (%)	11.94	10.11	5.99	2.74	18.33	-2.42	4.23	9.13	0.09
Change in Unemployment Level (%)	-13.16	-14.65	2.37	0.58	-3.45	-2.98	-4.29	-1.28	-1.30

منبع: www.statista.com

د جدول دویم افقي قطار د یو امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کې د بدلون سلنه ښیي، او درییم افقي قطار د وزګارتیا سطحه کې د بدلون سلنه څرګندوي. له پورتنیو ارقامو څخه دا برېښي چې د تبادلې نرخ او وزګارتیا سطحې ترمنځ معکوسه رابطه وجود لري. هر څومره چې د تبادلې نرخ کې لوړوالی راغلی، ورسره په مسلسل ډول د وزګارتیا کچه کمه شوې ده. د یادو متحولینو ترمنځ د

58) Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.
59) Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیق اړیکي په اړه پوهیدلو لپاره له احصایوي تحلیل څخه ترلاسه شوي ارقام راوړو، چې په لاندي ډول دي:

$Linear\ Model: \hat{Y} = -1.799 - 0.365x$

$P - value = 0.286$

$B - Value = -0.365$

$R\ Square = 0.160$

پورتني ارقام ښیي چې د وزګارتیا سطحه د انفلاسیون نرخ او اقتصادي ودي په پرتله مهم فکتور دی، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ لوړوالي سره معکوسه رابطه لري او د تبادلې نرخ د بدلون تاثیر وروباندي د (۱۶,۰۳) سلنه په اندازه دی.

د هیواد دننه د نفوسو چټکه وده، د تعلیم سطحي ټیټوالی او له مختلیفو هیوادونو سره په مختلیفو کرنسیو تجارت هغه عوامل دي چې د امریکایي ډالر په وړاندی د افغانۍ د ارزښت تاثیر په وزګارتیا سطحي باندي متأثیره کوونکو عواملو په توګه یې راوړلای شو. هدف دا دی چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ کموالي سره د صادراتو په مقدار کې په ډېره لوړه پیمانه زیاتوالی راغلی، ولې د وزګارتیا کچه په همهغه اندازه نه ده کمه شوې په کومه اندازه چې یې انتظار کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناقشه (Discussion)

په دې څېړنه کې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ اغېزې په څلورو فکتورونو (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، خارجي تجارت او استخدام سطحه) باندې څېړل شوي دي.

د لومړۍ صفري فرضيې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د انفلاسیون نرخ کې لوړوالی راغلی دی، اې سي اریز او ملینډرېټوز په کال (۱۹۹۶) میلادي، مې کې د (د تبادلې نرخ اغېز انفلاسیون په نرخ) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د تبادلې نرخ بدلون د انفلاسیون نرخ د بدلون یو عامل دی، پاول کنوې، آرون ډریو، بین هانټ او السډېر سکاټ په کال (۱۹۹۸) میلادي، مې کې د (د تبادلې نرخ تاثیر په انفلاسیون نرخ په هغه هیوادونو کې چې د کمې اقتصادي آزادي لرونکي دي) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د تبادلې نرخ بدلون په انفلاسیون نرخ باندې زیات تاثیرګذار عامل دی او نصیر «کوټوال» په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی لیکي، چې د پیسو ارزښت او انفلاسیون نرخ ترمنځ معکوسه رابطه شتون لري.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د انفلاسیون نرخ ډېټا تحلیلي ارقام د لومړۍ صفري فرضيې او د اې سي اریز او ملینډرېټوز او نصیر «کوټوال» د لیکنو سره یو شان او د پاول کنوې، آرون ډریو، بین هانټ او السډېر سکاټ د لیکنې خلاف نتیجه ښیي. د دې خبرې لپاره دلیل دا دی، چې د افغانستان له (٪۵۰) څخه زیات وارداتي توکي له پاکستان او ایران هیوادونو څخه واردېږي او د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال تر نمایي پورې د افغانستان وارداتي توکي، کوم چې له ایران او پاکستان هیوادونو څخه واردېدل، د پاکستانۍ روپۍ او ایراني تومن په مقابل کې اخیستل کېدل او د ایراني تومن او پاکستانۍ روپۍ په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی نه، بلکې؛ لوړوالی رامنځته شوی دی.

د دویمې صفري فرضيې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره په اقتصادي وده کې مثبت تغیر راغلی دی، ډاني راډریک په کال (۲۰۰۴) میلادي کې د (حقیقي تبادلې نرخ او اقتصادي وده) تر نوم لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی (Devaluation) اقتصادي وده تحریکوي، جان ایف کنيډي په کال (۲۰۰۷) میلادي، جولای کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي وده) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د بهرنیو اسعارو په وړاندې د ملي پیسو د ارزښت کموالی د هیوادونو اقتصادي وده، په ځانګړې توګه په پرمختیایي هیوادونو کې تحریکوي او مارټین ریپټي، پیټر سکاټ او ارسلن رزمي په کال (۲۰۱۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

میلادي، مارچ کې د (حقیقي د تبادلې نرخ او اقتصادي ودې) تر عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې د تبادلې نرخ د کموالي (Devaluation) او اقتصادي ودې ترمنځ مثبته اړیکه شتون لري، نو ویلای شو چې د همدې څېړنې (د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او په ملي اقتصاد یې اغېزې) دویمه صفري فرضیه او د اقتصادي ودې متحویل اړوند تېري لیکنې ورته مفهوم ارایه کوي.

د درېیمې صفري فرضیې اړوند، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د هیواد په سوداګرۍ کې مثبت تغیر راغلی، نصیر کوتوال په خپل کتاب (اقتصادي درسونه) کې، چې په کال (۲۰۱۵) میلادي کې خپور شوی، لیکي: د بهرنیو اسعارو په وړاندې د پیسو د ارزښت لوړوالی د صادراتو د کموالي او وارداتو د زیاتوالي سبب ګرځي، کایلي وانګ او کریسټوفر بي ببرټ په کال (۱۹۹۸-۱۹۸۹) میلادي پورې (د صادراتو په حجم باندې د تبادلې نرخ د بدولون د تاثیراتو سنجش) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې، د وارداتي هیوادونو صنعتي تولیدات او منتظره د تبادلې نرخ بدلون په ګډه سره د تجارت حجم متاثیره کوي او جینګوا زي، هینري ډبلیو کینوکن او اویسټاین میرلنډ په کال (۲۰۰۳) میلادي، اپریل کې (د تبادلې نرخ تاثیرات د سمن (Salmon) ماهي د صارداتو په قیمت) عنوان لاندې څېړنه کې لیکلي چې د تبادلې نرخ بدلون د تجارت په حجم باندې تاثیر ګذاره دی.

د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د افغانستان اقتصادي ودې ډېټا تحلیلي ارقام د درېیمې صفري فرضیې او د کایلي وانګ او کریسټوفر بي ببرټ او جینګوا زي، هینري ډبلیو کینوکن او اویسټاین میرلنډ لیکنو ته ورته نتایج ښیي، خو د نصیر «کوتوال» له لیکنې سره ورته نتیجه نه ښیي. د دې خبرې لپاره هم د پورته په شان باید یادونه وکړو چې، د افغانستان له (٪۵۰) څخه زیات وارداتي توکي له پاکستان او ایران هیوادونو څخه واردېږي او د (۱۳۹۷) هجري شمسي کال تر نمایي پورې د افغانستان وارداتي توکې، کوم چې له ایران او پاکستان هیوادونو څخه واردېدل، د پاکستانۍ روپۍ او ایراني تومن په مقابل کې اخیستل کېدل او د ایراني تومن او پاکستانۍ روپۍ په وړاندې د افغانۍ په ارزښت کې کموالی نه، بلکې؛ لوړوالی رامنځته شوی دی.

د څېړنې څلورمه صفري فرضیه مو دا وه چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ښکته والي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی راغلی دی. د تبادلې نرخ بدلون او استخدام سطحې ترمنځ اړیکه باندې روبرټو فرینکیل او لېنس ټایلر په کال (۲۰۰۶) میلادي، فروري کې د (حقیقي تبادلې نرخ، پولي سیاست او استخدام) په نوم څېړنه ترسره کړې، چې د نوموړې څېړنې څخه څرګندېږي چې د تبادلې نرخ د استخدام سره مستقیمه رابطه لري او ډېمیر او فیراټ په کال (۲۰۱۰) میلادي کې د (د تبادلې نرخ بدلون او د استخدام سطحې لوړوالی په پرمختیایي هیوادونو کې) عنوان لاندې څېړنه ترسره کړې. دوی په خپله څېړنه کې لیکي چې، د تبادلې نرخ لوړوالي سره د استخدام سطحه کې لوړوالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته کيږي. د استخدام سطحي تړلي متحويل اړوند تېري ليکني، صفري فرضيه او زمونږ د څېړنې نتايج ورته مفهوم ارايه کوي او هغه دا چې د بهرنيو اسعارو په وړاندې د يو هيواد د پيسو ارزښت کې کموالی د هيواد دننه استخدام سطحه باندي تاثير اچوي او د استخدام سطحې د لوړوالي باعث ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله اخیستنه (Conclusion)

د بهرنیو اسعارو په وړاندې د یو هیواد د پیسو د تبادلې نرخ له دې څخه عبارت دی، چې یو واحد بهرنی سعر د څو واحده ملي پیسو په بدل کې ترلاسه کوو. د تبادلې نرخ سیستمونه درې ډوله لري، چې د تبادلې ارتجاعي یا متغیر نرخ، د تبادلې ثابت نرخ او د تبادلې مشترک یا ګډ نرخ څخه عبارت دي.

په تېرو نهه کلونو کې په استثنا د (۱۳۹۵) هجري شمسي کال، چې د افغانۍ ارزښت په کې د (۱,۶۶ړ) په اندازه لوړوالی کړی، د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ ارزښت په دوامداره ډول کم شوی دی. په مجموعي توګه په نهه کلونو کې د افغانۍ په وړاندې د امریکایي ډالر ارزښت د (۳۲,۹۴ړ) یعني (۷۶,۶۱٪) په اندازه لوړ شوی دی، چې له جملې څخه یې (۳۲,۲۸٪) یعني د (۱۰,۶۳ړ) په اندازه یواځې په (۱۳۹۴) هجري شمسي کال کې کم شوی دی، چې تر ټولو لوړ رقم ښیي.

د یو هیواد د پیسو د ارزښت ټیټوالی او لوړوالی د هیواد دننه اقتصادي حالت تر اغېز لاندې راولي. د لوی اقتصاد څلور اهداف (انفلاسیون نرخ، اقتصادي وده، د تادیاتو بیلانس او وزګارتیا) هر یو په جلا توګه د تبادلې نرخ سره معکوسه او مستقیمه رابطه لري، چې له (۹۸-۱۳۹۰) هجري شمسي کال پورې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ او د پورتنیو پنځه واړه فکټورونو د ډېټا له تحلیل څخه څرګندیږي، چې د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د ارزښت ټیټوالي سره د انفلاسیون نرخ، اقتصادي ودې، صادرات او وارداتو اړیکه مثبت او د وزګارتیا سطحې اړیکه منفي دی. یاد تحلیلي ارقام دا هم واضح کوي چې تر ټولو مهم فکټورونه په ترتیب سره صادرات او واردات دي او اقتصادي وده ډېر مهم فکټور نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه (Recommendatins)

- دولتي ادارات باید داسي پالیسی طرحه کړي چې په وسیله یې د افغانۍ ارزښت نسبتا ثبات ومومي، او مطوب اهداف ورڅخه په ښه شکل سره ترلاسه شي.
- مسؤلیت لرونکي مقامات باید یواځي د هغه اهدافو لپاره د امریکایي ډالر په وړاندې د افغانۍ د تبادلې نرخ تغیر څخه استفاده وکړي، کوم چې د یادو اسعارو د تبادلې نرخ له کبله زیات اغېزمن کېدونکي دي.
- مسؤلي اداري باید د هغه اهدافو د ترلاسه کولو لپاره نوري لاري چاري ولټوي، په کومو چې د افغانۍ په وړاندې د امریکایي ډالر د تبادلې نرخ تاثیر کم دی.
- دولت باید د ناخالص داخلي تولید د لوړوالي ترڅنګ د نفوسو کنټرول برخي ته هم پاملرنه وکړي، ترڅو سړي سر ناخالص داخلي تولید لوړ او اقتصادي وده رامنځته شي.
- تجاران نه باید د تبادلې نرخ بدلون څخه د بهانې په توګه استفاده وکړي، او قیمتونه له حده زیات لوړ کړي، بلکې؛ د قیمتونو لوړوالی باید یواځي د تبادلې نرخ د تاثیر په اندازه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه (References)

۱. خلیلزی، صفی الله؛ (۱۳۹۶). کاروبار پیژندنه. جلال آباد، افغانستان: دعوت خپرندویه ټولنه.

۲. کوټوال، نصیر. (۱۳۹۴). اقتصادي درسونه. کابل، افغانستان: اکسوس کتابپلورنځی.

۳. نظامي، حمد الله؛ (۱۳۹۷). لوی اقتصاد. جلال آباد، افغانستان: مومند خپرندویه ټولنه.

۴. نورمل، محمد زبیر؛ (۱۳۹۶). د کوچني اقتصاد اساسات. جلال آباد، افغانستان: یار خپرندویه ټولنه.

5. Arize, A., & Malindretos, J. (1996). Effects of Exchange Rate Variability on Inflation Variability. Applied Economics Letters, 6.

6. Conway, P., Drew, A., Hunt, B., & Scott, A. (1998). Exchange Rate Effects and Inflation Targeting in a Small Open Economy. Reserve Bank of New Zealand Discussion Paper, 20.

7. Excel Books Private Limited. (2012). Macro Economics. New Delhi: Excel Books Private Limited.

8. F. Kennedy, J. (2007). The Real Exchange Rate and Economic Growth. 37.

9. Firat, D. (2010). Exchange Rate Volatility and Employment Growth in Developing Countries. MPRA, 47.

10. Frenkel, R., & Taylor, L. (2006). Real Exchange Rate, Monetary Policy and Employment. DESA, 13.

11. Krugman, Paul. Obstfeld, Maurice. (2003). International Economics. New York: Hugh Crawford.

12. Kumar, Ranjit. (2011). Research Methodology. New Delhi: SAGE Publications Ltd.

13. Rapetti, M., Skott, P., & Razmi, A. (2011). The Real Exchange Rate and Economic Growth. International Review of Applied Economics, 19.

14. Rodrik, D. (2004). The Real Exchange Rate and Economic Growth. Brookings Papers on Economic Activity, 76.

15. USI Publications. (2012). Macro Economics. New Delhi: USI Publications.

16. Wang, K.-L., & B.Barrett, C. (1998). Estimating the Effects of Exchange Rate Volatility on Export Volumes. Journal of Agricultural and Resource Economics, 31.

17. Xie, J., W. Kinnucan, H., & Myrland, O. (2003). The Effects of Exchange Rate on Export Prices of Farmed Salmon. Marine Resource Economics, 439.

18. dab.gov.af

19. https://finance.yahoo.com

20. www.investing.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

21. www.macrotrends.net

22. www.nasia.gov.af

23. www.saraishahzada.af

24. www.statista.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library